

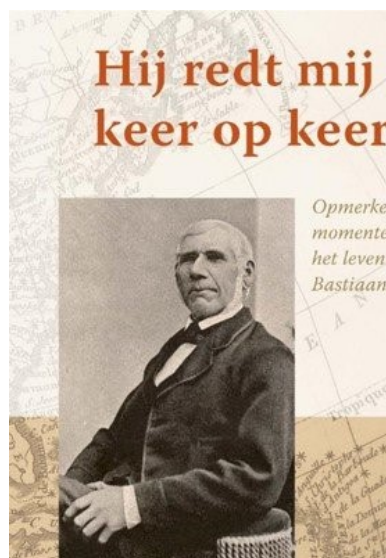
De oestervisser van Yerseke

**Gods wonderlijke leiding in het geloofsleven van Bastiaan Broere
Geboren te Yerseke**

Door hemzelf beschreven

Eerder uitgegeven 'Uitgeverij Middelburg' 2013

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

Korte toelichting

Een woord vooraf

- 1 Een ongeruste jeugd**
- 2 Betrekking op Gods kinderen en knechten**
- 3 Een begeerte om naar Amerika te vertrekken**
- 4 Terug of blijven?**
- 5 Niet goed dat de mens alleen zij**
- 6 Lief en leed gedeeld**
- 7 Eigen weg gekozen en in oorlog gekomen**
- 8 Alle mannen onder de wapens geroepen**
- 9 Opnieuw in zorgen**
- 10 Weer samen met vrouw en kinderen**

Toelichting op de Amerikaanse Burgeroorlog

Het levenseinde van Charlie Coulson, tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog

Korte toelichting

Na heel wat jaren verschijnt nu een nieuwe uitgave van dit boekje. De 1e uitgave was bij J. A. Wormser Amsterdam 21-07-1889, met inleiding J.J.A. Ploos van Amstel en de 2e uitgave bij Den Hertog Houten ca. 1935.

De spelling is nu wat aangepast, het geheel is van tussenkopjes voorzien, in hoofdstukken verdeeld en de Bijbelteksten compleet weergegeven met de vindplaatsen. Verder is het geheel van foto's en plaatjes voorzien, om ook het geheel wat aantrekkelijker te maken.

Bij het samenstellen van een en ander werden wij opmerkzaam gemaakt dat het 150 jaar geleden is dat de slavernij afgeschaft is. Waar de bloedige Amerikaanse Burgeroorlog aan vooraf ging en er ook alles mee te maken had.

Vooraf ook omdat Bastiaan Broere hierin ook sterk betrokken was, hebben wij ook een korte toelichting over deze oorlog omschreven.

Nog beter komt het geheel tot uitdrukking door de opmerkelijke geschiedenis van Charlie Coulson, die als tamboer of trommelslager op jonge leeftijd ook in de beslissende strijd bij Gettischburg betrokken was. Hier ontmoette hij de Joodse chirurg, dokter Max L. Rossvally.

In het in 1983 verschenen boek 'Klacht en jubel' (uitgeverij Van den Berg H.I. Ambacht) omschrijft C. de Jongste, in oude notulen te hebben gelezen dat in Sayville-West op 18 december 1916 de Gereformeerde Gemeente haar 50-jarig bestaan herdacht en dat deze gemeente in 1951 is opgegeven. Hier woonde Bastiaan Broere, die vanaf 1866 in zijn woning leiding gaf aan enkele gezinnen, die toen nog geen aansluiting hadden bij een kerkverband.

In andere notulen staat vermeld dat aldaar een kleine gemeente van de Gereformeerde Gemeente geïnstitueerd 18 juni 1912 is, in het huis van Jan Bolijn (uit Bruinisse afkomstig).

Kinderen van B. Broere (16-04-1822 tot 15-09-1907) en

Gertrude de Groot (15-03-1824 tot 26-06-1904)

Wilhelmina (1851-1941)

Gertrude (1841-1904)

Betsey (1857-1938)

John (1860-1936)

Cornelis (1865-1913)

Vooraf in het midden van de 19e eeuw zijn er tienduizenden naar Amerika geëmigreerd, in hoofdzaak vanwege de armoede in ons eigen land, maar ook omdat de kerk aan banden gelegd werd door de regering.

Vooraf uit Zeeland zijn er velen de oceaan overgestoken. Van heel wat Yersekenaren en Bruenaren is bekend dat ze zich vestigen in het plaatsje West Sayville op Long Island aan de oostkust. Ze begonnen er oesterkwekerijen. In 1910 telt de bevolking 1.200 inwoners.

Jacobus Nieuwenhuis schrijft in 1880 in Oostburg (Wisconsin) het volgende gedichtje over de relaties van de Zeeuwen in de Verenigde Staten:

*Onze buurman Westerbeek
Die komt ook uit Zeelands streek
Uit Walcheren bij u bekend,
Van Westkapelle 't uitterst end.
Zoo ook met Piet Verhage,
't Is een man al oud van dagen
Die komt ook uit 't zelfde land,
En woont aan de linker hand.
Dan is er nog een Vergouwe,
Die nooit lust had om te trouwe
En zijn zuster uit Cadzand,
Wonen op tien akkers land.*

Middelburg, Joh. Westerbeke

Burgerlijke stand:

Echtgenoot van Geertruida Johanna De Groo
trouwde op 1 juli 1850 in Holland Reformed Church, New York City
Vader van Wilhelmina (Broere) van Popering, Hattie Broere, Betsy Broere, Peter
Broere, John Broere, Cornelius Broere en Bastien Broere

Bastiaan Broere overleed in de gezegende ouderdom van 82 jaar. Nog geen tien jaar later, op 18 juni 1912 werd in West Sayville een gemeente gesticht in het huis van Jan Bolijn. Merkwaardig is wel dat in andere kerkelijke notulen staat dat op 18 december 1916 de Gereformeerde Gemeente van West Sayville haar vijftigste bestaan herdacht. Precies een halve eeuw eerder was Broere met zijn samenkomsten begonnen.

Een woord vooraf

Nadat het de almachtige God behaagd had om mij, nietige sterveling, nu reeds bijna 65 jaar in het leven te sparen. Heeft Hij mij in veel opzichten grotelijks bevoorrecht met tijdelijke en eeuwige zegeningen. Hierdoor werd de begeerte in mij levendig om Gods leiding met mij bijeen te verzamelen. De reeds eerder gemaakte aantekeningen, met de later gemaakte aantekeningen, met mij geheel onwaardige gehouden, vormen nu een geheel.

Overtuigd van het betamelijke om Gods grote daden niet te verbergen, maar ze aan onze kinderen en kleinkinderen bekend te maken, opdat ook zij hun hoop op de enige en levenden God zouden stellen. Die, hoewel Hij in het hoge en verhevene woont, toch in ontferming neerziet op nietige en zondige Adamskinderen, die naar lichaam en ziel aan de ijdelheid onderworpen zijn.

Want, hoe groot de werken van God in de natuur en in de genade ook mogen zijn, de door de zonde verduisterde mens merkt die niet op. Uit de aarde aards, bedenkt hij dan ook slechts wat op de aarde is, terwijl de eeuwige en hemelde schatten voor hem de minste aantrekkelijkheid bezitten.

O, dat het de almachtige en vrijmachtige God behagen mocht dat deze geringe aantekeningen van de liefde, de trouw en de macht des Heeren, door mij persoonlijk ondervonden en opgemerkt, tot zegen te doen zijn voor mijn kinderen en kleinkinderen. Dat zij en ook veel anderen die dit lezen, een heilige jaloersheid mocht krijgen om te leren zoeken en strijden om in te mogen gaan tot de eeuwige vreugde van de bruiloft van het Lam. Daar waar alle zonde, zorg en strijd, dood en hel zal teniet gedaan zijn en waar alle tranen van de ogen zullen afgewassen zijn, alle zuchten weggevloden en eeuwige vreugde op al hun hoofden wezen zal.

1 Een niet geruste jeugd

Het was op 16 april in het jaar 1822 dat ik te Yerseke werd geboren. Dit is een plaats op het eiland Zuid-Beveland in de provincie Zeeland.

Van de twaalf kinderen was ik de jongste. Mijn ouders hadden wel hun dagelijks brood, maar er drukte toch wel een zware zorg op hun schouders voor hun groot gezin.

Maar in welke toestand mijn lieve moeder kwam, toen mijn geachte vader haar door de dood werd ontnomen, zal ik niet proberen te omschrijven. Ik was toen nog geen 8 jaar oud en hoewel nog zo jong had ik wel besef dat ik door het sterven van mijn vader veel verloren had.

Maar dat ik na zijn sterven nog vruchten zou plukken van zijn leven en bekering, daar dacht ik toen niet aan. Ik kon dat ook niet bedenken omdat ik nog in de duisternis leefde en vervreemd van God, in zorgeloosheid leefde.

Dat was tot de tijd aanbrak dat de Heere mij van dood levend maakte en vanuit de duisternis tot het licht kwam. Van de rampzalige dienst van de satan tot de zalige dienst des Heeren overbracht.

O, hoe springt mijn ziel van blijdschap op, als ik terug denk aan die eeuwige, onvergetelijke tijden toen de Barmhartige aan mij, geestelijk dode, een nieuw leven schonk, zodat mijn verstand verlicht werd, mijn ogen geopend en mijn wil omgebogen werd. In één woord, ik werd toen een geheel ander mens.

Een dief en een vloeker

Want, hoewel ik nog een kind was, het zaad van de zonde en boosheid ontwikkelden zich sterk in mij.

Ik herinner mijn levendig de dag dat ik met een andere jongen tot het besluit kwamen om vruchten te stelen. Toen wij in de boomgaard kwamen, nam ik een steen en gooide die in een appelboom. Er vielen enkele appels af en mijn vriend raapte ze op en liep ermee weg. Dat had ik niet gedacht en in mijn boosheid deed ik een verschrikkelijke vloek.

Die vloek was nog niet over mijn lippen gegaan, maar ik voelde op datzelfde moment een hevige pijn. Het was alsof er een scherpe dolk in mijn zijde werd gestoken en ik kromp ineen van pijn. Maar, o wonder, op dat ogenblik werd ik plotseling overweldigd door een gevoel van schuld, wat ik voordien nooit zo gevloekt heb.

Voor het eerst gevoelde ik de pijn van een bij aanvang ontwaakt en beschuldigd geweten, wat samenging met een levendig bewustzijn dat ik niets tot mijn verontschuldiging kon inbrengen. Want hoe dom ik was met mijn verstand, ik wist heel goed dat er een God was, die mij geschapen heeft en tegen die God had ik met opzet gezondigd door te stelen en te vloeken.

Wat moest ik nu doen? Wat stond mij te wachten wanneer de dood kwam? Die kan mij, maar ook andere mensen uit deze wereld wegnemen. Gods heiligheid, die niets anders in Zijn hemel kan dulden dan wat zonder zonde en heilig is verschrikte mij. Ik was onheilig en kon niets anders verwachten dan voor eeuwig van God verstoten te worden en tot de hel verdoemd te worden.

Dat alles deed mij sidderen en beven, want ik gevoelde het niet alleen, want ziende op mijn daden zag ik ook hoe ik met mijn hele hart en leven van God verwijderd was.

Daar stond ik verbijsterd en verlegen, zonder raad, zonder hulp, zonder kennis, want ach, van mijn opvoeding was na de dood van mijn lieve vader weinig of niets meer gekomen. Mijn moeder, zowel als al mijn broers en zussen leefden in de wereld. Ik bedoel daarmee, zij kenden geen zorg voor hun ziel voor de eeuwigheid. Zodat niemand in dat opzicht zich over mij bekommerde.

Een groot Ontfermer

Maar de Heere, de grote Ontfermer dacht aan mij, met gedachten van vrede en als de getrouwe Verbondsgod van al Zijn arme volk. Hij had de stille verzuchtingen verstaan en aan de gebeden van mijn aardse vader verhoring geschonken. Zoals hij eenmaal Jakobs gebed om Jozef te mogen weerzien verhoord heeft.

Maar terug naar mijn verhaal, ik gevoelde mij in een hachelijke toestand. Vroeger leefde ik, hoewel onbewust, zonder God en onbekommerd, dwalende zonder te weten waarheen. Maar nu zag ik het duidelijk en met bewustheid, maar in mijn grote onkunde wist ik niet wat ik moest beginnen of welke weg ik moest inslaan.

Na lang innerlijk overleg kwam ik tot het besluit om mijn leven te beteren door te doen wat de Heere in zijn geboden van ons eist en na te laten wat Hij daarin verbiedt.

Maar rust voor mijn ziel kon ik daarin ook niet vinden. Want ik zag in God een vertoorned Rechter, terwijl de vrees voor de dood mij steeds op de hielen zat.

Dit spoorde mij aan om de geboden des Heeren met meer nauwgezetheid na te leven. Met ingespannen ijver legde ik mij daarop toe. Maar wel heel ver, want toen ik op een zekere dag voor een boer bezig was om te dorsen en er een graankorrel in mijn mond sprong, spoopte ik die korrel gelijk weer uit, om mij niet te bezondigen

Deze levenswijze beviel mij wel, want ik nam in deugd en plicht toe, waardoor mijn gemoedsrust weer terug kwam. Ik vleide mijzelf zodanig dat ik zo doorgaande zeker in de hemel zou komen.

Terecht zegt Salomo hiervan: *‘Er is een weg, die iemand recht schijnt; maar het laatste van dien zijn wegen des doods’* (Spr.16:25).

Maar wat een wonderlijke liefde van God, die door Zijn machtwoord zegt: *‘En God zeide: Daar zij licht!’* (Gen. 1:3). Hij die de nachtelijke donkerheid uit mijn ziel gedreven heeft, wilde ook dat het heldere licht van het evangelie daarin zou doorbreken.

Nader ontdekt geworden

Nadat ik ongeveer 5 of 6 jaar in die werkheilige toestand geleefd had, sloeg er onverwacht een geweldige storm tegen het gebouw van mijn hoop, zodat het in elkaar stortte. Het was op een zandgrond gebouwd. De woorden uit Romeinen 2:20 werden mij als lood op mijn ziel geworpen: *‘Daarom zal uit de werken der wet, zal geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem;....’*

Ineens zag ik mij van alle bedeksels waarmee ik mijn arme en schuldige ziel had zoeken te bedekken, geheel beroofd. Weg was mijn valse rust en verdwenen was al mijn hoop op behoud. Veroordeeld door mijn consciëntie, vervloekt door Gods geschonden wet en

beschuldigd door de satan, wist ik niet meer tot wie ik mij moest wenden. Ik was als een waanzinnige. O, hoe vreselijk was nu de toestand van mijn ziel. Ik stond als voor Gods vierschaar geroepen, waar ik mijn eigen vonnis, als zijnde rechtvaardig, moest ondertekenen. Er bleef voor mij niets anders over dan mijn Rechter om genade te bidden. Hoewel ik het in die tijd niet opmerkte, verleende de Heere mij zoveel genade dat ik niet tot een volledige wanhoop verviel om een einde aan mijn leven te maken. De duivel, als mensenmoorder van den beginne, had mij steeds verzocht om hiertoe over te gaan. Hij vervolgde mij dag en nacht, dreigende mij te zullen verslinden. Wat ik als 14-jarige jongen hieronder te lijden had kan ik niet beschrijven.

In die tijd was ik 's nachts altijd aan boord bij mijn oudste broer, die schipper was. Hij diende wereld en kwam altijd laat aan boord.

Maar voordat hij thuis kwam en het donker begon te worden, overviel mij een onbeschrijfelijke angst, zodat ik na eerst mijn bed opgemaakt te hebben, het schip verliet en zolang aan de wal bleef tot ik mijn broer in de verte hoorde aankomen. Het miste nooit, omdat hij altijd fluitende naar het schip liep. Dan maakt ik haast om eerst op het schip te komen en mij op bed slapende te houden, zodat hij niets opmerkte. Maar regelmatig bleef mijn broer weg zodat ik in die bange nachten alleen op het schip was.

Wanneer ik dan mijn ogen dichtdeed werd ik gekweld door akelige schrikbeelden, die mij steeds voor de geest kwamen.

Ik ben vergeten hoeveel nachten ik op mijn blote knieën voor God gekropen heb, daar ik altijd vreesde om door de helse macht te zullen omkomen. Maar de Heere verhoedde dit die met zijn verborgen ondersteuning altijd nabij was, wat ik later mocht opmerken. Nee, de getrouwe God verzoekt zijn kinderen niet boven vermogen en schonk ook mij in zijn ondoorgrondelijke wijsheid in mijn angstig gemoed een weg tot uitkomst.

Wend u naar Mij toe!

Na ongeveer 14 dagen, toen ik als door onweder voortgedreven, troosteloos mijn weg vervolgd had, was het alsof er een stem mij toeriep: *‘Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde, want Ik ben God en niemand meer’* (Jer. 9:8). In mijn eenvoudigheid en onbekendheid met de Heilige Schrift antwoordde ik: *‘Wie zij Gij?’* Weer hoorde ik de stem: *‘Want het einde de der wet is Christus, tot rechtvaardigheid voor een iegelijk die gelooft’* (Rom. 10:4). Wat een grote genade werd mij toen geschonken, want met *dat* woord begon het geloofslicht in mijn ziel op te gaan en ik zag oneindig veel schoonheid en heerlijkheid in de Mens geworden Zoon van God.

Hij, die in de wereld gekomen is om de gehele raad van God te dienen en te voldoen aan al de eisen van de heilige wet. Gehoorzaam tot de dood en een eeuwige gerechtigheid voor verloren zondaren verwierf. Deze gerechtigheid, door het geloof aangenomen, geeft de zondaar het recht tot het eeuwige leven, als of hij zelf in eigen persoon voor al zijn zonden betaald had.

Dit wonder mocht ik langdurig zien en in aanbidding overdenken, als de weg der verlossing, waarin al de deugden van God tot hun volle recht mochten komen. Ik mocht veel blijdschap en vertroosting smaken en meende nu de strijd te boven te zijn, om mij voortaan in de Heere te mogen verlustigen. Ik mocht mij werkelijk geruime tijd mij in het licht van Gods vriendelijk aanschijn verheugen.

2. Betrekking op Gods kinderen en knechten

Tot deze tijd had ik altijd mijn weg alleen gegaan, maar nu openbaarde zich een hartelijke genegenheid en liefde voor Gods volk. Met een voor mij wonderlijke kracht gevoelde ik mij naar hen togetrokken. Een grote voortreffelijkheid zag ik in hen, zodat ik hen boven alles wat geschapen is hoogachte. Ik kon het niet nalaten om, zo onopgemerkt mogelijk Gods volk op te zoeken en na te lopen. Vooral ook wanneer zij in naburige plaatsen naar kerkdiensten gingen waar de afgescheiden predikanten voorgingen, zoals ds. H.J. Budding, C. van der Meulen en A. Klein en meer andere leraars.

Maar ik had niet de vrijmoedigheid om over mijn eigen gemoedstoestand met hen te spreken. Vooral ook daar ik gevoelde hoe onbeduidend mijn kennis was betreffende Gods Woord. Ik wist mijn ervaring of bevinding met Gods Woord niet in overeenstemming te brengen.

Een nieuwe verzoeking

Ik was aan mijzelf overgelaten, zonder enige leiding van vrienden of leraars te krijgen. Zo kwam er weer spoedig een nieuwe verzoeking op mijn weg. Dit was de verschrikkelijke aanklacht van de duivel in mijn hart dat ik tegen de Heilige Geest had gezondigd. Hij verzekerde mij dat ik nooit meer op vergeving of behoudenis kon hopen, volgens de uitspraak van de Heere Jezus Zelf.

Had ik voordien, wanneer ik bestreden werd, mijn toevlucht genomen tot het gebed, dat liet ik mij nu in mijn ongeloof, door de satan afnemen. Hierdoor werd ik geheel terneergeslagen en kon nergens geen rust meer vinden. Mijn innerlijke angst werd zo hevig dat heel mijn lichaam er van beefde. Het was alsof er een boze geest werkelijk op mij aanviel om mij te verpletteren.

Temeer daar ik zijn dwang om mijzelf van het leven te beroven steeds tegenstond. Maar dat was niet ik, maar de Heere bewaarde mij hiervoor, want midden in mijn angst kwam mij het berijmde vers voor de aandacht uit Psalm 27: 7:

*Zo ik niet had geloofd, dat in dit leven
Mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou,
Mijn God, waar was mijn hoop, mijn moed gebleven?
Ik was vergaan in al mijn smart en rouw.*

Dat gaf mij nieuwe moed om de boze tegen te staan, zodat hij weer van mij week. Wat heb ik toen veel tranen geschreid en zoveel zuchten gedaan, wat de Heere alleen bekend is. Maar het moest alles tot nut meewerken.

Tot zover was ik, zoals ik reeds aangestipt heb met Gods Woord onbekend, want ik kon niet lezen. Wel had ik vanaf mijn vroegste kinderjaren veel uit Gods Woord horen lezen en veel preken gehoord. Ik had grote eerbied en hoogachting voor de Heilige Schrift. Omdat ik goed luisterde waren er veel teksten diep in mijn geheugen geplaatst. Hierdoor heeft de Heere Zich tot hiertoe willen bedienen, om mij te sturen.

Maar ik had meer nodig, om met David te kunnen bidden: ‘Maak in Uw Woord mij gang en schreden vast’. Ik moest daarom instaat zijn om dat Woord zelf te kunnen onderzoeken.

Leren lezen

Toen ik weer wat verademing had, kwam de vraag in mij op of ik werkelijk tegen de Heilige Geest gezondigd had. Maar hoe kon ik daar zekerheid van krijgen? Aan mensen durfde ik het niet vragen en de Bijbel kon ik niet lezen. Was ik maar zo gelukkig, maar wat moest ik nu doen?

Uiteindelijk besloot ik om in het geheim de Bijbel van mijn moeder weg te nemen. Er om vragen durfde ik niet uit valse schaamte. Ik dacht, wanneer ik de Bijbel kan lezen dan hoef ik aan niemand meer iets te vragen en dan ben ik instaat om mijzelf te onderzoeken. Zo gezegd, zo gedaan, want ik bracht de Bijbel aan boord en de eerste avond begon ik om te leren lezen. Het is beter gezegd, dat ik naar de letters begon te kijken, want o, wat had ik mij vergist. Dat ik het lezen moest leren, daar had ik niet aan gedacht. Voor zover ik mij kan herinneren had ik wel twee winters op school gegaan en de letters die daar op het bord geschreven werden geleerd. Maar onze Bijbel was nog in oude druk, wat voor mij geheel onbekend was.

Maar ik gaf de moed niet op, want dat Woord te kunnen lezen was voor mij een zeer begerige zaak. Elke avond zat ik op die letters te staren, biddend en zuchtend of ik ze mocht leren verstaan. Eindelijk na langdurig tobben en veel inspanning heb ik het mogen leren. Hoe het werkelijk gegaan is weet ik niet, maar ik weet wel, om met de blindgeboren man te spreken, wat ik niet had is mij geschonken. O, wat gevoelde ik mij blij en gelukkig dat ik deze moeilijke taak ondernomen heb.

Steeds vorderingen, maar ook strijd

Met een onvermoeide ijver onderzocht ik nu Gods Woord en ook enkele oude schrijvers. Daar had ik en heb ik altijd een bijzondere genegenheid voor gehad. Mijn ijver en vlijt bleef niet onbeloond. Ik werd nu ook gewaar dat de duivel mij ook had voorgelogen toen hij mij beschuldigde dat ik de zonde tegen de Heilige Geest gedaan had. Nooit vergeet ik hoe ruim het mij werd in mijn gemoed, want het leek erop dat een loodzware last van mijn schouders was getild. Ja, het was als het leven uit de dood!

Ik begon nu ook wat vrijmoediger te worden om met Gods volk te spreken. Ook deed er zich een gelegenheid voor om in de Heidelbergse Catechismus onderwezen te worden. Daar maakte ik een goed gebruik van, zodat het spoedig uitkwam dat ik een ijverige leerling was. Na 2 jaar drong de persoon die onderwijs gaf er op aan dat ik belijdend lid van de kerk zou worden.

Daar dacht ik ernstig over na om die raad op te volgen. Maar helaas, weer werd ik het voorwerp van de boze listen van de duivel, die het, zo ik geloofde, niet verdagen kon dat ik de Heere Jezus als mijn Zaligmaker openlijk belijden zou.

Om dit te verhinderen bracht hij twijfel in mijn ziel of ik een kind van God was. Hij vroeg of ik zeker was van mijn bekering en indien ik dat dacht zou ik toch wellicht nog onbekeerd zijn. Zou ik dan het brood van de kinderen durven nemen en bovendien, zonder bruiloftskleed aan de tafel des Heeren durven verschijnen. Hoe gevaarlijk zou dit voor mij zijn!

Met deze bedenkingen kwelde hij mijn arme ziel zodanig dat ik er moedeloos van werd en zei: 'Nu, dan zal ik het niet doen voordat ik de verzekering ervan heb een kind van God te wezen'.

Nu was het weer dag en nacht bidden om genade en bidden om licht van boven. Het was mijn opstaan en mijn neerliggen. Hier kwam nog bij dat de duivel mij van het gebed wilde afhouden.

Op een zekere avond maakte hij mij zo angstig dat ik uit vrees voor hem mijn knieën niet durfde buigen. Maar om zonder gebeden te hebben mij op bed neer te leggen, dat durfde ik ook niet, vanwege de vreeze des Heeren en eerbied voor Zijn hoogheid.

Op deze wijze in de uiterste engte te zijn gedreven, kwamen mij de woorden van koningin Ester te binnen: *‘Wanneer ik dan om kom, zo kom ik om (Esther 4:16b).* Dit gaf mij weer moed om te bidden.

Maar nauwelijks was ik begonnen met het bidden, dat ik een geweldig leven op het dek van het scheepje hoorde, alsof het helemaal afgebroken werd. Ik sloeg mijn handen op mijn borst en de schrik versmoorde mijn stem, maar uit de diepte van mijn hart zuchtte ik: ‘O God, haast U, want de vijand zal mij verslinden.’

En de Heere verhoorde mij direct; in één ogenblik was alles stil en alle vrees voor gevaar verdween, zodat ik mij weer in de ruimte gevoelde. Ik legde mij in vrede neer en genoot een verkwikkende slaap.

Een terugblik

Nadat ik wakker was geworden voelde ik mij toch onvoldaan. Mijn innerlijke wens was of ik mocht weten in waarheid het eigendom des Heeren te zijn. Toen ik enkele dagen daarna weer naar mijn bed ging, kwam ik weer, als andere malen, in overdenking.

In diep gepeins zijnde leek het erop dat er iemand naar mij kwam met een goede boodschap. Omdat mijn lichaam nogal vermoeid was, gevoelde ik eerst onwillekeurig een tegenzin; ik kwam in een zekere onbewustheid, buiten mijzelf. Maar voor het oog van mijn ziel werd de weg die de Heere tot nu toe met mij gehouden had, duidelijk voor ogen gesteld.

Gelijktijdig werd mij gevraagd of ik na zoveel tekenen van Gods opzoekende en bewarende liefde nog mocht twijfelen of Hij wel mijn God was. Hierop antwoordde ik met mijn hele hart: ‘Ja Heere, ik ben Uw kind.’

Maar weer stond de satan mij tegen, zoals hij deed bij Jozua de hogepriester, zie Zacharias 3. Hij verweet mij dat bij mij alles slechts verbeelding was, wat ik in mijn hoofd gehaald had door veel te lezen en het spreken met andere personen. Toen antwoordde ik hem: ‘Nu, dan zal ik niet geloven voor de Heere mij een teken geeft.’

En werkelijk de Heere gaf een teken door Zijn Woord uit Romeinen 8 vers 16: *‘Die Geest getuigt met onzen geest dat wij kinderen Gods zijn.’* Die woorden kwamen met zoveel kracht in mijn ziel dat de satan niets meer wist en van mij afliet. Toen kwam ik weer tot mijzelf. Ik was blij dat ik dit ervaren had en besloot mij volledig te verbinden als lidmaat van de gemeente des Heeren.

Weer bestreden

Maar toen de andere dag mijn opgewektheid weer aan het verkoelen was, kwamen er nieuwe twijfels in mij op. Ik meende de Heere weer te moeten vragen, maar ik kreeg geen antwoord. Hoe meer ik vroeg, hoe verwarder en donkerder het in mij werd.

Mijn ernst begon te verflauwen, zodanig dat er een onverschilligheid over mij kwam, die tot de grens van verharding kwam. Ik schaam mij nog om te schrijven, dat ik mijn vijandigheid tegen God voelde opwellen. Alleen zij die enige ervaring hebben in de

wegen des Heeren in Godskennis en zelfkennis, die weten welke verdervende en verblindende macht de satan op onze zielen heeft, onder de toelating des Heeren.

Maar in die akelige toestand bleef ik niet lang. De vrees om spoedig te zullen sterven overviel mij weer op een hevige manier. Het ontzette mij zodanig dat ik geen moed had om te gaan slapen, om de gedachte dat de dood mij slapend kon verrassen. Maar er was geen verbreking van mijn hart, zodat ik mijzelf tot een raadsel was zo dikwijls ik tot een ernstig nadenken kwam.

Later heb leren verstaan Zijn belofte: *'Maar Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude;'* (Lukas 22:32). Hij heeft het ook aan mij vervuld, want een overstelpende droefheid naar God overmeesterde mij en dat maakte een einde aan mijn ijskoude ongevoeligheid.

Zoals ik was legde ik mij neer voor de Heere, met de uitroep: 'Heere, richt mij weer op en wat ik beloofd heb zal ik betalen.' Ik zag nu duidelijk dat ik door mijn ongeloof de goedheid en de genade des Heeren tegengestaan heb.

Het behaagde de Heere om mij weer te verhoren en mijn hart met Zijn liefde en blijdschap te vervullen.

Daarom wilde ik niet meer langer wachten en in korte tijd, nadat ik geloofsbelijdenis afgelegd had, werd ik door ds. W. Gardenier, predikant te Wolfaartsdijk, als lid aangenomen bij de Christelijk Afscheiden Gemeente te Kruiningen.

Duidelijk mocht ik Gods goedkeuring daarop ondervinden door de vrede die ik mocht krijgen en in het genieten van de heilsweldaden door de Heere aan Zijn kerk geschonken.

3 Een begeerte om naar Amerika te vertrekken

Na twee jaar kalm en rustig te hebben doorgebracht, kwam ik in moeilijkheden. Tot nu toe was de Afscheiden kerk in Nederland niet als wettig erkend. Om recht van bestaan te hebben moest die gemeente als één lichaam vrijheid van godsdienst bij de koning of de regering aanvragen.

Dit werd daarom ook aangevraagd, maar ik kon mij met die daad niet verenigen. Ik meende dat de Heere Jezus, Die door de Vader tot Koning gezalfd is, alle macht in de hemel en op de aarde ontvangen heeft, daardoor onteerd werd. Door deze handeling werd mijn liefde tot predikanten en voorgangers zodanig verkoeld dat mijn ijver voor de openbare godsdienst minder werd, zodat ik mij daaraan onttrok heb.

Ik had altijd hoge achting voor die personen, die ik geacht had als vaders in Christus, met licht en wijsheid van God bedeeld, met getrouwheid in het vervullen van hun plichten.

Ik kon het niet in overeenstemming brengen dat deze personen zich zouden verlagen om aan een aards vorst vergunning te vragen, om God overeenkomstig met hun geweten te mogen dienen. Van Ezra had ik gelezen dat hij zich schaamde om hulp van de koning in te roepen om Israël veilig naar Jeruzalem te laten begeleiden. Dat in de Bijbel te lezen maakte zo'n diepe en blijvende indruk op mij, dat ik voor deze waarheid moest bukken. De bezwaren hier tegenin konden mijn bezwaren niet verdringen, dat hiermee tot oneer van Christus werd gehandeld.

Bepaalde invloed

Dit waren waarschijnlijk juist de omstandigheden die een grote invloed op mij uitoefenden op mijn gedachten om mijn ogen op Amerika te vestigen. Volgens de berichten was daar een algehele vrijheid van godsdienst. Velen van Gods volk waren daarheen reeds vertrokken.

Dominee H.J. Budding schreef hierover een brief, vanuit Amerika, waarvan de inhoud zo gunstig op mij overkwam dat mijn hart er van openging, over de bloeiende toestand waarin de gemeente zich daar bevond. Het scheen mij toe dat Nederland steeds meer afvallig werd van de waarheid, in het verlaten van Gods geboden. Dit alleen was de reden dat ik een begeerte in mij gevoelde om mijn vaderland te verlaten. Maar mijn tijdelijke belangen bewogen mij niet daar naar toe te gaan. Juist het tegendeel maakte mij afkerig, daar ik bang was dat ik in de landbouw mijn brood moest verdienen. Daar had ik een hekel aan, omdat ik vanaf mijn kinderjaren op het water geweest ben. Maar mijn begeerte om daar met Gods volk, wat ook mijn volk was, gemeenschap te mogen hebben, overwon dat bezwaar.

In zover was ik met de zaak verzoend en ik sprak er met vertrouwde vrienden over, die hun blijdschap hierover lieten blijken. Zij waren mij zo genegen dat zij bereid waren om de reiskosten hiervoor te betalen, daar ik dit zelf niet beschikbaar had. Ik dacht dat nu alle bezwaren uit de weg geruimd waren. Maar één zaak had ik in mijn voorbarige ijver vergeten. Dat was de tere band tussen mij en mijn familie, vooral de liefdeband met mijn moeder was heel sterk. Ik was de enige zoon die nog bij haar in huis was en die ook de kost voor haar verdiende.

O, de gedachte om mijn beminde moeder te verlaten, met de broers en zussen en zoveel vrienden waar ik met natuurlijke en geestelijke banden aan verbonden was, die gedachte lag loodzwaar op mijn hart.

Een zwaar afscheid

Intussen verliep er enige tijd voor de dag bekend was dat ik vertrekken zou. Toen dit bekend was zag ik er erg tegenop dit mijn familie te laten weten. Met moeite kon ik mijn tranen verbergen en de diepe droefheid van mijn moeder deed mijn kinderlijk gevoel zoveel geweld aan dat ik ging twijfelen. Maar mijn begeerte was, wanneer het Gods weg was dat ik daarheen zou gaan, Hij mij dan ook de nodige kracht hiervoor geven zou. Dat ik tegen het ogenblik van scheiden aankeek laat zich wel begrijpen. Vooral het verdriet van mijn moeder deed mij zoveel pijn, dat ik buiten mijzelf van droefheid zei: ‘Moeder, laten wij Gods Woord openslaan en zien wat de wil des Heeren is.’ Ik deed de Bijbel open en mijn oog viel op Jeremia 6:1 *‘Vlucht met hopen ...’*. Daar meende ik te lezen en werd hierin ook bevestigd dat het Gods weg was. Daarop sprak ik: ‘Nu moeder, ik moet gaan’. Onder een vloed van tranen riep zij uit: ‘Dat zal ik dan besterven.’

Zelf kon ik geen traan voortbrengen. Ach, ik gevoelde mij, ik weet niet hoe ik het moet zeggen, verhard of verbijsterd.

Ook nu, na zoveel jaren is de herinnering aan dit voorval mij nog steeds smartelijk, zodat ik het niet onder woorden brengen kan. Het was niet alleen mijn moeder, maar ook mijn zussen vielen mij snikkend om de hals en wilden mij niet laten gaan en mijn broers stonden sprakeloos om mij heen. Ook mijn vrienden deden moeite, met schone beloften en tijdelijke voordelen, om mij van gedachten te doen veranderen. Maar ik bleef onbewegelijk en volgde mijn overtuiging op om naar Amerika te moeten gaan.

De reis en de aankomst

Op 1 april 1849 vertrokken wij uit Nederland. Wij hadden een voorspoedige reis van vierentwintig dagen en kwamen in de haven van New-York aan. Wij vertrokken zo spoedig mogelijk vandaar naar de staat Michigan. Omdat toen de spoorlijnen in deze richting nog niet aangelegd waren moesten wij de reis met de boot maken. Dit was wel een grote omweg, maar na een maand mochten wij op de plaats van bestemming aankomen. Dominee C. van der Meulen stond daar als afgescheiden leraar in het Zeeuwsdorp en wij werden hartelijk en vriendelijk ontvangen.

Na enkele dagen rust was het onze eerste zorg om een huis te krijgen en om aan werk te komen. Onze groep werd hierdoor gescheiden daar wij op verschillende plaatsen terecht kwamen. Dit kwam niet overeen met de illusie die ik mij gevormd had.

Ik kreeg werk aangeboden, maar het loon wat ik dacht te krijgen bestond uit een flinke hoeveelheid varkensvlees en tarwemeel. Omdat ik ongetrouwd was en geen huis had wees ik dit voorstel van de hand. Omdat er op deze plaats geen uitzicht was om met geld beloond te worden, was ik verplicht om dit op een andere plaats te zoeken.

Ik reisde naar Grand Rapids, waar ik beter slaagde. Dicht bij de stad kwam ik in dienst bij een boer, waar ik naast kost en inwoning ook wat geld verdiende. Spoedig won ik het vertouwen van die mensen, zeker ook daar zij merkten dat ik godsdienstig was. Voor en na het eten was ik gewend om te bidden en te danken. Verder wisten zij niets van mij, omdat ik geen Engels en zij geen Hollands verstonden. Elkaars mening konden wij alleen door aanwijzing kenbaar maken. Dit koste veel moeite en was voor mij een verdrietige zaak.

Teleurgesteld

Maar nog groter was het verdriet en het gemis om te gevoelen geen landgenoten of vrienden te ontmoeten. De herinnering aan de gelukkige dagen die ik in Nederland had beleefd, met mijn nu teleurgestelde verwachting, maakte mij diep ongelukkig, zodat ik dag en nacht bittere tranen schreide.

Nu leerde ik wat verstaan uit de toestand beschreven in Psalm 42. De vraag: *‘Waar is nu uw God?’* pijnigde mij onophoudelijk. Dat verergerde toen ik mijn toevlucht tot de Heere nam, maar ik van Zijn vertroosting en nabijheid niet ondervond. Het was nacht voor mij aan alle zijden, zodat ik steeds met Heman moest uitroepen: *‘HEERE, waarom verstoot Gij mijn ziel, en verbergt Uw aangezicht voor mij?’*

Gij hebt vriend en metgezel verre van mij gedaan,... (Psalm 88:15 en 19).

Is het een wonder dat ik werkelijk begon te geloven dat ik mij bedrogen had? Wat had ik mij niet voorgesteld van Amerika en wat een heilgenot meende ik daar te zullen smaken? Nu was ik op de plaats van bestemming gekomen en ik gevoelde mij van God en mensen verlaten. Ik vond ook geen sterveling voor wie ik mijn geprangde hart kon uitstorten. Dat ik het in deze toestand iet lang kon uithouden gevoelde ik door de verzwakking van mijn lichaam. Waarschijnlijk ook door te weinig slaap wat ik had, daar mijn gedachten mij steeds gevangen hielden.

4 Terug naar Nederland of blijven?

In die tijd begon ik er aan te denken om weer naar Nederland terug te gaan, maar daar waren ook bergen van bezwaren aan verbonden. Hoe kon ik helemaal alleen de reis van Michigan naar New-York maken zonder de minste kennis aan de Engelse taal en zonder geld? Maar hier blijven kon ook niet en daarom besloot ik om naar Grandhaven te gaan. Ik wist dat daar veel landgenoten heen getrokken waren.

Toen ik daar kwam sloot ik mij aan bij sommigen die naar Buffalo gingen, een plaats die 60 mijl verdere lag, om daar mee te helpen met het uitgraven van een nieuw aan te leggen kanaal. Ongetwijfeld zou ik daar geruime tijd kunnen werken. Maar het onverschillige volk, het goddeloze gevloek en getier wat ik dag aan dag daar moest aanhoren, deed mij besluiten om naar Buffalo terug te gaan. Ik deed te voet de terugreis, daar ik het weinig verdiende geld daarvoor niet wilde gebruiken.

Voor wat nachtrust sliep ik 's nachts in een bos, om dan de volgende morgen weer verder te reizen. Drie dagen later kwam ik op zaterdagavond om 11 uur in Buffalo weer aan.

De volgende maandag kon ik een overeenkomst maken met de kapitein van een vrachtschip voor anderhalve cent per mijl. Voor mijn levensonderhoud zorgde ik zelf. Daarvoor had ik, voor dat ik aan boord ging enkele broden gekocht. En in de rivier was genoeg water om te drinken.

Na een reis van acht dagen kwam ik in Albanië aan. Het was voor mij een geheel onbekende stad, met duizenden inwoners, waar ik niemand kende. Daarom liep ik direct naar de boot die naar New-York voer, want mijn voornemen was nog steeds om naar het vaderland terug te gaan. Ik had die beslissing genomen hoewel ik wist dat ik geen geld had om de terugreis te aanvaarden.

Ik kwam in New-York aan met de kleren die ik altijd aan had en met 2 dollars op zak.

Nooit zal ik de verlegenheid vergeten waarin ik mij gevoelde toen ik in die grote stad kwam. Ik wist totaal geen weg en verstond niets van de taal die gesproken werd. De mensen waren geheel onbekend, dus wist ik niet meer wat te doen. Zonder doel vervolgde ik de weg die van Albanie langs de Hudson rivier liep.

Na enkele uren te hebben gelopen kwam ik bij een plantsoen met de naam 'De batterij' aan.

Daar stonden enkele rustbanken voor wandelaars, onder de schaduw van de bomen. Verschillende nachten heb ik op deze banken doorgebracht, zodat elke morgen mijn kleren doorweekt waren van de dauw. Door de heerlijke zon droogden zij weer, toen ik verder liep door de stad in de hoop de een of andere gunstige ontmoeting te vinden, voordat het laatste wat ik nog had ook op was.

Daarom was ik voorzichtig met het gebruik en was ik nog blij dat ik elke dag een paar stukken droog brood of koek kon eten, wat onderweg te krijgen was, om de honger te stillen.

Een vriend gevonden?

Nadat ik op deze wijze enkele dagen door de stad geslenterd had kwam ik door de Greenwichstraat. Daar zag ik een groot uithangbord waarop duidelijk in de Nederlandse taal geschreven stond: **'Mr. Spaan, agent van Hollandse scheepvaart'**.

Ik gevoelde een blijdschap in mij opkomen door deze ontdekking en aarzelde niet om direct het kantoor binnen te lopen. Daar ontmoette ik mijnheer Spaan zelf, die mij met een buitengewone vriendelijkheid tegemoet kwam, als een landgenoot. Dit lokte mij uit om vertrouwelijk mijn toestand te vertellen en ook mijn begeerte om weer naar Nederland terug te gaan.

Ik had niet de gedachte dat ik te doen had met een wolf in schaapskleren. Ach, ik had nog zo weinig ervaring opgedaan met de goddeloze en gewetenloze handelingen van mensen. Als echte kinderen van de satan doen zij wat hij wil, vooral wanneer zij geld kunnen bekomen, door welke weg dan ook, want dat is hun god. Hij antwoordde mij met een tong gladder als boter, met schoonklinkende woorden. Zo kwamen wij in overleg, dat ik op de meest aantrekkelijke voorwaarden op een Hollands schip een plaats kon krijgen. Ik was met de scheepvaart goed bekend en hoopte nu zo spoedig mogelijk weer bij mijn familie te komen. O, hoe listig wist die slang zijn venijn, onder een schijn van menslievendheid te verbergen. Want in plaats van mij bij een Hollandse kapitein onder te brengen, verkocht hij mij aan een Engelse kapitein. Deze kwam binnen enkele dagen in Californië aan en wenste mij verder geluk toe, daar ik zo spoedig geslaagd was en hij vertrok.

In de smeltkroes van ellende

Wat gevoelde ik mij diep ongelukkig en ik werd steeds onrustiger. Een onbeschrijfelijke angst en gejaagdheid overviel mij, mijzelf gevoelend in een smeltkroes van ellende. De gedachte aan God verschrikte mij en het vooruitzicht om toch weer in mijn geliefd vaderland terug te komen, bracht mij ook geen troost.

Maar mijn weg was voor mijn God niet verborgen. Zijn altijd wakend oog was ten goede op mij en ten kwade op mijn vijand gevestigd. Want wat gebeurde er?

Op een zekere dag dat ik aan boord zou komen van het naar Californië vertrekkend schip, was ik eerst nog naar het kantoor van mijnheer Spaan geweest, waar ik een zekere mijnheer De Jong sprak. Hij was, zoals ik later begreep een collega van Spaan. Deze De Jong had heimelijk vernomen wat mijn bestemming zou zijn. Hoewel hij niet beter was dan zijn collega, wilde hij mij toch ook nog even spreken. Dat deed hij op een vriendelijke wijze. Met dezelfde openhartigheid als de vorige keer gaf ik ook hem een verslag van mijn omstandigheden.

Ik heb toen gemerkt dat hij bezweek voor de stem in zijn binnenste. De indrukken die hij van zijn Godvrezende, en nog in leven zijnde vader gekregen had, waren nog niet geheel weg. Dit heb ik later van zijn vader zelf vernomen.

Nadat hij alles van mij gehoord had, keerde hij zich tot zijn collega Spaan, waar hij in de Engelse taal scherp tegen tekeer ging. De woorden kon ik niet verstaan, maar uit zijn gebaren begreep ik genoeg, dat zijn handelen met mij niet in orde was. Boos verliet hij het kantoor en op gebiedende toon, sprak hij mij aan dat ik met hem mee moest gaan. Graag deed ik dit en was benieuwd hoe deze raadselachtige zaken voor mij zouden eindigen.

Direct toen ik met hem alleen was liet hij weten welke strikken Spaan voor mij gespannen had, die ik zeker niet had kunnen ontlopen zo hij niet tussenbeide gekomen was. Toen ik later deze gebeurtenis overdacht, mocht ik dat ervaren, zoals de raaf gezonden werd tot het onderhouden van de profeet Elia. Hoewel hij een afgodische slaaf van het geld was, mocht hij toch mijn ziel niet verkopen om zich met de opbrengst

hiervan te verrijken. Toen wij bij de woning van De Jong kwamen, werd ik vriendelijk behandeld en toonde deze zich geheel bereid om mij zover hij kon behulpzaam te zijn. Hij maakte mij spoedig duidelijk dat mijn voornemen om naar Nederland terug te gaan onmogelijk zolang ik het benodigde geld hiervoor niet in bezit had. De enige weg voor mij was om dit met mijn eigen handen te verdienen.

Toch weer wat verdiend

Nadat ik twee weken, zonder succes hiernaar gezocht had, gelukte het mij in dienst te komen bij een schipper die met zijn vrachtschip door het kanaal naar Philadelphia voer. Wat was ik blij met deze uitkomst en nam daarop afscheid van De Jong, waar ik die tijd mijn verblijf mocht vinden. Hij vroeg geen enkele vergoeding, hoewel ik hem dit ook niet had kunnen geven omdat ik de twee dollars waarmee ik in New-York was aangekomen, op enkele stuivers na besteed had.

Met mijn nieuwe werkgever had ik het bijzonder getroffen. Hij sprak niet in het Engels, maar in plat Duits, wat ik redelijk goed verstaan kon. Maar vooral ook dat hij een bijzonder zachtmoedig en eerlijk man was. Ik kreeg voor mijn werk een aanzienlijke beloning, zodat ik na drie maanden voldoende geld had om naar Nederland te reizen.

De teleurstelling was groot voor de kapitein toen ik om mijn ontslag vroeg. Toch kreeg ik de volledige afrekening en nam hartelijk afscheid van hem, om naar New-York terug te reizen. Ik was zuinig op mijn gespaard geld om mijn begeerte nu op te volgen.

Eerst zocht ik mijn vriend De Jong weer op, die ik toen niet anders dan dat hij goed voor mij was. Ik was weer hartelijk welkom en hij was blij mijn doel te vernemen. Het was zaterdag en hij liet weten dat er de volgende woensdag een schip naar Nederland zou vertrekken. Ik was blij met dit nieuws en zag vol ongeduld de volgende maandag tegemoet om met de kapitein mijn plaats te bespreken. Met blijdschap vertrok ik de volgende maandagmorgen en het duurde niet lang dat ik het schip zag liggen. Hij zou nog enkele minuten duren voordat ik mijn voet op de Hollandse bodem zou zetten.

Een hoorbare stem

Maar plotseling werd ik staande gehouden, als gesproken met een hoorbare stem, klonk het in mijn hart: 'Weet u wat u doet'? Als aan de grond genageld bleef ik staan, bevend van schrik en ontroering. Het was alsof God tot mij gesproken had. En zo was het ook, want onmiddellijk kwam mij voor de geest, als op een kaart getekend, mijn hele levensweg. Ik werd als het ware met de vinger aangewezen, hoe ik met de Heere geraadpleegd had over mijn vertrek naar Amerika en hoe ik toen voor mijn gemoed niet alleen vrijheid had gekregen, maar ook de zekerheid dat het Zijn wil was dat ik gaan zou. Ik had er zelfs tegen anderen een getuigenis van afgelegd, omdat ik niet kon verdragen dat ik voor een wegloper of gelukzoeker zou doorgaan.

Werkelijk daar bij het schip, waar ik in mijn verbeelding mijzelf al naar het vaderland had zien terug varen, deed God krachtige daden. O, wat zijn Gods wegen toch onbegrijpelijk. Daarvan mocht Asaf wel uitroepen: '*O God, Uw weg is in het heiligdom;*' (Psalm 73:14). En met de profeet: '*Ik weet o HEERE, dat bij de mens zijn weg niet is;*' (Jeremia 10:23). Zo had ik ook zelf mijn weg gericht naar het schip. Om naar Nederland te gaan. Maar zie hierin de almachtige en onzichtbare hand van God, die mij tegenhield en sprak: '*Mijn Raad zal bestaan en Ik zal al mijn welbehagen doen*' (Jesaja 46:10b).

Toen ik daar in de grootste verslagenheid stond, vervuld met een diep ontzag voor de oppermacht des Heeren, werd mijn liefde voor Nederland veranderd in een afkeer en tegenzin. Al had iemand mij al de schatten op de aarde willen geven, om naar Nederland te gaan, ik zou het beslist geweigerd hebben. Tegen Gods hoogheid kon ik niets inbrengen. Nog een korte tijd bleef ik in diepe en ernstige gedachten verzonken, voordat ik mij opnieuw in de armen van mijn God mocht overgeven, door mijzelf aan Zijn altijd wijze raad en bestuur over gaf.

5 Niet goed dat de mens alleen zij

Ik ging weer terug naar de woning van De Jong, die natuurlijk heel verwonderd opkeek dat ik in zo'n korte tijd van gedachten veranderd was. Maar met hem kon ik niet spreken over wat er in mijn ziel was omgegaan. De apostel zegt: *'De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn; zij zijn hem dwaasheid;'* (1 Kor. 2:4). Ik zweeg daarvan, maar mocht wel bij hem blijven logeren, in afwachting wat Gods voorzienigheid over mij bepaald had.

Daarna hoorde ik dat er in de naburige staat New-Yersey, voldoende werk was en ik ging met enkele andere personen daar heen. Bij hen vond ik een landgenoot die zich reeds enige tijd gehuisvest had in New-Wark. Bij die man bleef ik een nacht over, maar het was een nacht die voor mijn volgend leven van grote betekenis zou zijn. Ik mag dit niet onopgemerkt voorbij gaan.

Ik was op tijd naar bed gegaan en had enkele uren verkwikkend geslapen, toen ik plotseling wakker werd. Ik was nog maar een korte tijd wakker toen er een jonge vrouw voor mijn aandacht kwam. Ik had haar bij De Jong twee keer ontmoet, maar verder niet op haar gelet, daar ik niet de minste genegenheid voor haar gevoelde. Nu was dit in één ogenblik geheel anders, want het was mij als bij Simson: *'Neem mij die vrouw, want zij is mij bevallig in mijn ogen'* (Richt. 14:3b). Ik gevoelde mij nu toch gelukkig dat ik toen toch nog zoveel aandacht van haar genomen had en dat ik haar adres nog in mijn geheugen had.

De volgende dag ging ik haar reeds opzoeken en stelde haar zonder omweg een nadere kennismaking voor. Na een kleine aarzeling nam zij het voorstel aan met de afspraak een briefwisseling met elkaar te houden.

Niet zeker of het in de weg is

Daarna ben ik naar New-Yersey gegaan om daar de hele winter door te brengen met her rooien van bomen. Na korte tijd begon ik spijt te krijgen over mijn afspraak met mijn toekomstige vrouw. Het was volstrekt niet dat mijn genegenheid tot haar koeler werd, maar er was een vrees dat ik geen goede keus had gedaan. Ik had namelijk altijd de gedachte gehad, wanneer ik aan een huwelijk dacht, dat een band tussen iemand die bekeerd was, met een onbekeerde niet geoorloofd was. Ik meende dat te lezen in Gen. 6 vers 2 en 3. Mal. 2 vers 11 en 2 Kor. 6:14. Mijn eerbied en diep ontzag voor Gods heilig Woord maakte altijd een sterke indruk op mij, dat ik liever door het vuur zou lopen, dan een onbekeerd meisje tot een huwelijk te vragen.

Het werd een moeilijke situatie waar ik in gekomen was, want ik dacht te haastig gehandeld te hebben in deze zaak. Ik begon te bedenken hoe ik op een nette wijze een einde kon maken aan onze verhouding, om op te houden met schrijven of haar heimelijk te verlaten. Maar die gedachten liet ik direct weer los. Ik zou haar liever van enkele fouten willen beschuldigen, om op die manier een wettige reden te hebben om onze vriendschap te verbreken. Maar hoe scherp ik ook opmerkzaam was, ik kon geen reden vinden, die mij het recht gaf om van haar af te zien.

Wij hadden nu al 5 maanden omgang met elkaar, hoewel wij elkaar maar één keer in een maand ontmoetten, maar nooit heb ik een enkel woord met haar gesproken over de innerlijke strijd in mijn binnenste of het wel een rechte weg was dat ik met haar tot een

huwelijk kwam. Uiteindelijk besloot ik om aan de onzekerheid een einde te maken, mijn plicht te vervullen om per brief te laten weten een eind aan deze zaak te maken.

Zekerheid gekregen

Maar zover mocht het niet komen. Ik werd er als het was door God nadrukkelijk bij bepaald: *‘Het geen God samengevoegd heeft scheidt de mens niet’* (Matth. 21:28). Ik had de laatste weken al zo dikwijls gezegd: ‘Ach Heere, zo het niet in Uw gunst is en naar Uw wil, U hebt duizend middelen en wegen in Uw hand om deze zaak te verbreken.’ Maar nu sprak ik: ‘Heere, zo het dan Uw wil is, geef dan uit genade Uw zegen over onze echtverbintenis.’ En ik vond verhooring, want behalve dat ik aan Psalm 128 vers 6 herinnerd werd, vielen ook al de bergen van bezwaren weg en genoot ik een volkomen vrede in mijn hart.

Nu verlangde ik sterk mijn aanstaande vrouw te ontmoeten en haar al mijn gedachten en voorwaarden te vertellen, vooral of zij er vrede mee had om met mij te leven op een zuiver godsdienstige wijze. Om ons ook niet te mengen met alle wereldse vermaken en uitspanningen, die ik haar noemde.

Tot mijn grote blijdschap gaf zij haar volledige toestemming. Daarna duurde het niet lang meer om klaar te zijn met alle voorzorgen tot een huwelijk.

Zo kwamen wij tot ons huwelijk, Bastiaan Broere en Geertruida Johanna de Goot, op 1 juli 1850. De huwelijksbevestiging vond plaats in de Hollandse Gereformeerde kerk te New-York door ds. W. Wust.

De afkomst van mijn vrouw

Mijn vrouw is geboren te Varseveld in Gelderland. Toen zij 8 jaar zij haar ouders gestorven en werd zij tot haar 14^e jaar opgevoed door een oom. Daarna kwam zij aan werk bij een bekeerde vrouw.

Later kwam zij tot een huwelijk met een onberispelijke jongen, waarmee zij direct na hun huwelijk naar Amerika vertrokken is. Hij was kleermaker geweest in Leerdam, maar zag daar niet voldoende vooruitzicht om zijn werk voort te zetten. Na korte tijd zijn ze met andere vrienden, met een schip naar Amerika vertrokken.

Toen zij nog maar kort op het schip waren kreeg haar man een ernstige ingewandsziekte. Met de grootste zorg verpleegde zij haar patiënt. Na een lange reis van tweeënveertig dagen kwamen zij in de haven van New-York aan.

In opdracht van een Amerikaanse dokter, die zoals gebruikelijk in die tijd, altijd als eerste aan boord kwam, werd de zieke naar een hospitaal verwezen naar Long Island. Zijn vrouw werd met de andere vrienden te New-York aan de wal gebracht.

Hun voornemen was om samen naar Pella te reizen. Maar het was voor haar niet te doen om zover van haar zieke man verwijderd te zijn. Ondanks dat haar vrienden moeite deden om met vlijende woorden haat over te halen, dat hij wellicht ook spoedig zou volgen, bleef zij achter.

Daar zat de arme vrouw, van alles en een ieder verlaten en daarbij kwam dat zij niemand had die haar kon verstaan. Zij zat daar op een kist waar haar bagage inzat, in droefheid neer, wat voor sommige mensen die voorbij liepen de aandacht trok. Sommigen zochten met haat te praten, maar dat lukte niet vanwege de Engelse taal, wat zij niet verstond.

Uiteindelijk kwam er iemand langs die dacht dat hij haar kende. Zij keek hem aan en herkende hem als een vroegere stadsgenoot. Toen vroeg zij: 'Bent u De Jong?' Zijn antwoord was: 'Zoals je ziet.'

Haar gelaat vertoonde toen wat blijdschap en kon ze haar zorgen en verdriet voor een ogenblik kwijt, door hem in het kort te vertellen in welke droevige omstandigheden zij was terechtgekomen.

Dat was voor De Jong een reden om haar mee te nemen naar zijn woning. Met blijdschap maakte zij gebruik van zijn voorstel om voorlopig bij hem en zijn vrouw intrek te nemen. De hoop dat haar man spoedig zou genezen mocht echter niet vervuld worden, het werd een bittere teleurstelling. Om de andere dag mocht zij hem een bezoek brengen. Maar veertien dagen nadat zij aangekomen waren werd haar aangezegd dat haar man overleden was.

Er bleef niets anders over dan om in haar droevige omstandigheden bij familie De Jong te blijven. Zij was daar veilig en bij landgenoten die haar zoveel mogelijk van dienst waren, Binnen korte tijd mocht zij werk vinden te Bergen Hill, bij een Nederlandse familie, in de buurt van New-Yersey.

De eerste ontmoeting

Toen zij daar vier maanden mocht werken, in een goede wederzijdse betrekking, kreeg zij een ernstige ontsteking in haar vinger. Zij kon haar werk niet meer doen en zij nam zich voor om naar New-York te gaan, naar haar vrienden, tot de vinger genezen was.

Het was in die dagen, toen zij bij familie De Jong was, dat de ontmoeting met mij was. Het was De Jong die mij uit de handen van zijn collega Spaan had gered en mij ook meegenomen had naar zijn woning. Daar ontmoette ik niet alleen zijn vrouw, maar ook de jonge vrouw die ik later lief kreeg. Maar bij die eerste ontmoeting gevoelde ik daar nog niets van.

Voor dat zij in staat was om weer terug te gaan naar haar vorig werk, was ik al weg bij familie De Jong en was in dienst gekomen bij de Duitse schipper. Bij hem ben ik drie maanden in dienst geweest en kwam daarna met mijn gespaard geld bij familie De Jong. Daar ontmoette ik haar voor de tweede keer, omdat zij hier teruggekomen was met een ontsteking aan een andere vinger. Ook bij deze ontmoeting maakte zij niet de minste indruk op mij, voor zover ik mij bewust ben.

Maar na alles wat daarna plaats vond ben ik tot de onveranderlijke overtuiging gekomen dat de band tussen mij en mijn toekomstige vrouw door de Heere Zelf gelegd was. Het was Zijn hoog, aanbiddelijk bestuur, dat wij samen in grote verlegenheid waren en dat in een stad waar toen reeds miljoen mensen woonden, dat wij juist door een en dezelfde persoon moesten gevonden en geholpen worden.

Maar nooit heb ik het kunnen begrijpen dat juist deze man, het kleine bezit wat door mijn vrouw en haar eerste man gespaard was, en door De Jong voor bepaalde tijd beheerd werd, later nooit terug gegeven heeft. Het was twee a driehonderd gulden.

Tot zover de voorgeschiedenis tot ons huwelijk.

6 Lief en leed gedeeld

Ik had nu een vrouw die lief en leed met mij zou delen. Ongeveer drie maanden na ons huwelijk besloten wij om te verhuizen naar Sayville, een dorp op Long Island. Van sommige Hollanders had ik vernomen dat daar in de Zuid Bay veel, maar ook goede oesters waren. Vanaf mijn jonge jaren was ik met dit product bekend en ik twijfelde er niet aan dat wij daar ons brood konden verdienen.

Toen wij daar kwamen werd ik daar niet in teleur gesteld en ik vond er grote hoeveelheden oesters.

Maar wat ik er niet vond dat waren vrienden, waarmee ik kon spreken, zingen en bidden, daar had ik behoefte aan. Tot zulke personen ging mijn hart uit. Maar er werd er niet een gevonden.

Wel waren daar enkele Hollandse gezinnen op een kleine afstand bij ons vandaan. Maar al spoedig vernam ik uit hun taalgebruik dat zij de Naam des Heeren misbruikten, bij herhaling alsof het een spreekwoord was. Ik begreep dat ik met hen geen vriendschappelijke omgang mocht hebben.

De waarschuwende woorden: *'Zo wie dan een vriend van deze wereld wil zijn, die wordt tot een vijand van God gesteld'* (Jak. 4:4b), bleven mij altijd bij. Daarom was het mijn beslist voornemen om met deze mensen een vriendschap te krijgen.

Toch ging dat zo gemakkelijk niet, want nu moesten mijn naaste burens niet merken dat wij ook Hollanders waren. Want wij woonden in een haast onbevolkt gebied en het kon niet anders of zij zouden met eventueel bezoek, of met onbetamelijke woorden ons ook lastig vallen.

Om dit te voorkomen moest ik mij steeds op een afstand houden. Dat ik daarin goed handelde wil ik na al die tijd niet bevestigen, maar in die omstandigheden meende ik dat het mijn plicht was.

Toch was ik ontevreden dat wij zo geheel afgezonderd moesten leven. Hoe langer ik daar was, hoe ondragelijker het voor mij werd. Vooral de herinnering aan de vorige dagen, *Hoe ik onder stem en snaren, feest hield met Gods blijde scharen* (Psalm 42:2 ber.). Mijn ziel smolt weg van weemoed en deed mij in slapeloze nachten veel tranen voortbrengen.

Eenzaam en verschoven?

Uiteindelijk overmeesterde mijn smartelijk gevoel mij zo erg dat ik haast mijn dagelijks werk niet kon uitvoeren. In mijn nood zocht ik deze de Heere op te dragen, biddend:

*Zie op mij in gunst van boven;
Wees mij toch genadig HEER!
Eenzaam ben ik en verschoven;
Ja, 'd ellende drukt mij neer.* (Psalm 25:8)

Mijn goede vrouw, die van geestelijke zaken weinig afwist, leed daar ook onder, hoewel ik daar eerst geen erg in had. Maar toen ik dat opmerkte, heb ik de reden van mijn droefheid haar ook verteld. Zij had mij innig lief en trok zich mijn lot ook aan.

Zij stelde mij voor om enkele dagen naar New-York te gaan, omdat zij wist dat ik daar enkele geliefde vrienden had leren kennen, tijdens ons huwelijk in de kerk, en de eerst volgende weken daarna.

Dit voorstel was een verrassing voor mij en ik heb haar voorstel opgevolgd, wat mij een grote verademing gaf. Na enkele dagen kwam ik opgewekt en bemoedigd weer terug met een stille hoop dat de Heere een of meerderen van Zijn volk naar deze omgeving zou zenden.

Na ruim twee jaar kwam onze hoop in vervulling. Er kwam een gezin uit Zeeland, waarvan de man de Heere vreesde. O, wat een blijdschap was dat voor mij dat ik een vriend en metgezel op de weg naar het hemelse Kanaän gevonden had. Al vlug kwamen wij overeen om op de dag des Heeren samen te komen, volgens de apostolische vermaning: *'En laat ons onze onderlinge bijeenkomsten niet nalaten'* (Hebr. 10:25).

Wij hebben zes bijzonder aangename jaren mogen doorbrengen, tot de Heere een zware bezoeking over ons bracht.

Een ziekte van vier maanden overviel mij, hoewel ik de aard of de oorzaak niet wist. In korte tijd waren mijn krachten zodanig ondermijnd dat ik mijn werk niet meer kon doen. Van dag tot dag vermagerde ik zo sterk dat mijn lichaam als het ware verteerde. Een en ander vervulde mij met een vrees voor de dood. Hoewel ik niet kon ontkennen dat de Heere bijzonder veel aan mijn ziel gedaan had en mij soms een zoete voorsmaak van het hemelleven had doen smaken. Ik dacht wel eens: *'Ik zal niet wankelen in eeuwigheid.'*

Voorsmaak van de zaligheid

Maar ach, wat is de mens, wiens adem in zijn neus is; waarin is hij te achten. Wanneer de Almachtige, Die heilig is en een jaloers God op Zijn eer, Zijn kinderen, in dwaze zelfverheffing of geestelijke hoogmoed niet tegenkwam, waartoe zouden zij dan niet komen?

Maar God is getrouw en komt Zijn volk met kastijdingen te bezoeken, opdat zij meer aan zichzelf ontdekt, beter zouden verstaan de diepe betekenis van Jezus' woorden: *'Want zonder Mij, kunt gij niets doen'* (Joh. 15:25b).

Zoals ik reeds sprak werd ik door de gedachte dat ik van deze aarde moest scheiden in zo'n engte en benauwdheid gebracht dat ik dag en nacht, met tranen tot de Heere riep om redding voor mijn ziel.

Dit was tot ik op een zekere dag, en ik zal die dinsdag nooit vergeten, dat het in de natuur zo somber was door veel regen, dat de Heere tot mij sprak: *'Deze ellendige riep, en de Heere verhoorde hem en Hij verlostte hem uit al zijn benauwdheden'* (Psalm 35:10)

Een milde regen van de Geest daalde op mijn dorstige ziel neer en met een buitengewone geloofskracht greep ik de belofte aan die tot mij kwam: *'Dewijl hij Mij zeer bemint, spreekt God, zo zal Ik hem uithelpen;'* (Psalm 91:14a).

Hoewel de doktoren mijn toestand voor ongeneselijk verklaard hadden, de Heilige Geest gaf mij zoveel kracht, dat ik in de blijdschap ven mijn hart riep: *'Het getuigenis van God is mij meer dan het getuigenis van mensen!'*

Hoe zal ik de blijdschap kunnen beschrijven die ons huis en onze harten vervulden. Mijn lieve vrouw, die met angst en bezorgdheid mij toenemende verzwakking al verschillende weken opgemerkt had, was bijzonder verblijd. Hoewel zij het nauwelijks kon geloven, omdat er uitwendig niet de minste verandering in mijn toestand op te merken was. Maar

zij had wel altijd eerbied voor de dingen die het Koninkrijk Gods aangaan en daarom geloofde zij ook wat ik, om zo te zeggen, profeteerde.

Maar ik kreeg nog meer. Overstelpd door de goedheid des Heeren, was mijn ziel die avond steeds in overdenking en in gemeenschap met mijn God, hoewel het al laat was, kwam Openbaring 22:1 mij voor de geest. Onbewust van wat mij omringde zag ik mij aan de oever geplaatst van een ontzaglijk brede en onpeilbaar diepe oceaan van Christus onbegrensde liefde en eeuwig geldende gerechtigheid. De kristallen van zuiverheid daarvan kreeg ik zo helder en duidelijk te zien dat ik dacht tot de werkelijke aanschouwing hiervan te zijn overgegaan. De zaligheid die ik daaronder mocht genieten is niet met de tong uit te spreken. Maar het is voor mij onvergetelijk gebleven,

Ook het lichaam mag er in delen

Intussen verliepen er twee dagen waarin ik in een kalme en blijmoedige verwachting de beloften des Heeren verwachtte. Ik kreeg weer bezoek van mijn twee dokters, die mij opnieuw met de meeste nauwkeurigheid onderzochten. Maar zij kwamen niet tot een bevredigend resultaat, daar zij hiervan niets tegen mijn vrouw of mij vertelden.

Nu had ik kort voordat deze doktoren binnenkwamen bezoek gekregen van een jonge Amerikaan. Hij werkte altijd op het land. Hij had nauwkeurig geluisterd naar de geleerde doktoren en toen zij even vertrokken waren zei hij: 'Ik weet welke ziekte u hebt'. Toen ik hem ongelovig en met een half spottende blik aan keek, zei hij: 'Ja, ja, ik weet het en goed ook en ik weet ook wat u nodig hebt en wil het ook voor u klaarmaken, als u mij maar belooft het in te nemen. Dit kwam er alles zo zeker en gulhartig in één adem uit dat ik geen tegen bedenkingen wilde maken.

Ik had reeds eerder gehoord dat veel Amerikanen, vooral die buiten de stad wonen, en goede wetenschap hebben van planten en kruiden. Zij hebben die wetenschap door studie of van hun ouders gekregen.

Laat in die middag kwam die goede jongen terug en gaf mij een grote fles met kruiden. Hij had die zelf, met zijn moeder geplukt en gekookt.

Nadat ik er twee dagen van gebruikt had, kwam één van de doktoren weer op bezoek. Nadat hij goed naar mij gekeken had zei hij: 'U hebt een andere huid aangetrokken en zult nu wel beter worden.'

Na één maand was ik inderdaad volkomen hersteld. De belofte was letterlijk vervuld. Van diezelfde jongen kreeg ik nog andere medicijnen en door middel van hem mocht ik het leven behouden.

Wat een blijde en rijke ervaring van de liefde en de trouw des Heeren had ik nu weer ontvangen. Ik mocht nu aangename dagen en weken met mijn vrouw doorbrengen, die mij als uit de dood terug gekregen had.

De kinderen ook ziek

Maar het is hier niet het land van rust, want enkele maanden daarna werd onze rust weer verstoord. Eén van onze vier kinderen, mijn oudste dochtertje, kreeg een ernstige kinderziekte, maar de Heere heeft haar weer opgericht.

Toen het levensgevaar geweken was voer ik met mijn boot naar New-York, waar ik enkele dagen voor zaken moest doorbrengen. Toen ik weer thuis kwam, vond ik tot mijn

grote schrik, niet alleen mijn lieve vrouw, maar ook de drie jongere kinderen door die vreselijke ziekte aangetast.

Wat een toestand waar wij nu in gekomen waren en ook mijn lieve jongen lag daar, om mogelijk nooit meer van bed op te staan. O, dat zou ik niet kunnen dragen. Maar toch, ik moest de school van lijden nog verder door, mijn tijd van beproeving was nog niet voorbij.

De Heere nam dat lieve kind van ons op de schone leeftijd van 2 jaar en negen maanden. Wat er toen in mij omging. O, nooit zag en ondervond ik die verschrikkelijke betekenis van Paulus' woorden: *'Daarom dat het bedenken des vleses vijandschap is tegen God, want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet'* (Rom. (9:8). Ik durf het niet schrijven hoe groot ik de opstand in mijn hart voelde opkomen tegen de Heere.

Ik liep als een waanzinnige mijn huis uit, naar mijn tuin. Toen ik daar kwam bracht de Heere mij de vraag voor: *'Is het twisten met de Almachtige onderrichten?* (Job 39:35). Deze woorden sloegen mij neer en ik zag mijn volslagen nietigheid en zweeg stil.

Maar nu kwam er weer bekommering over de toestand van mijn kind, of het wel behouden zou zijn. Ach, ik had hem toch zo lief en dan nu die pijnlijke onzekerheid.

Maar zie, o, hoe goed was de Heere, met dat ene regeltje uit Psalm 47, berijmd:

*God vaart voor het oog,
Met gejuich omhoog!*

Dit kwam mij in gedachten en vervulde mijn hart met zeer grote blijdschap. Het was alsof ik het zieltje door Gods engelen zag opvoeren naar de gewesten van het eeuwige licht en zaligheid. Zodat ik hem nu niet alleen kon overgeven, maar hem zelfs niet meer terug begeerde.

Maar nu was er nog een van onze kinderen, Betsy, een meisje van negen maanden, waar wij ook voor vreesden. Vooral nu zij de moederborst niet meer kon krijgen, omdat mijn vrouw ook erg ziek was.

Weer volgden zeer moeilijke en treurige dagen. Dit werd nog zwaarder toen de dokters mij beschuldigden, dat ik zelf de schuld van haar dood zou zijn.

Ik had mij altijd tegen vaccinatie verzet, omdat ik dat tussen God en mijn geweten niet kon verantwoorden.

Toen het kind enkele dagen later, in een zeer bedenkelijke toestand bleef, ging de dokter weer tegen mij tekeer. Maar de Heere, Die wist dat ik in deze zaak onschuldig was, nam het voor mij op. Hij gaf mij op dat ogenblik zoveel geloofskracht, dat ik met nadruk tegen de dokter zei: 'Al zegt u nu dat zij moet sterven, ik zeg dat zij zal leven, tot beschaming van u!'

En zo is het ook uitgekomen, mij geschiedde naar mijn geloof, want vanaf diezelfde dag begon het kind te beteren. In korte tijd was de moeder en al de kinderen weer in goede gezondheid. Dit alles tot onze blijdschap en dankzegging tot God. Dit is voorgevallen in 1858.

Broederlijke vriend Jacob de Waal

Maar de dood was niet alleen in onze vensters geklommen, want bij mijn vriend, waar ik al enkele jaren een geestelijke band mocht hebben, werden ook offers gevraagd.

Zijn vrouw en 7 kinderen werden gelijktijdig met de pokken bezocht. Twee volwassen jongens stierven op één dag. Toen mijn vriend hun stoffelijk overschot naar het graf bracht, waar ik ook bij was, begon hij zich ook niet goed te gevoelen. Een hevige jeuk in zijn hals, met een grote rode vlek, deed ons voor erger vrezen.

Hij kwam op zijn bed terecht en werd ernstig ziek. In de vroege morgen van de tweede dag werd ik bij hem geroepen, omdat zij dachten dat zijn einde dichtbij was.

Hoewel ik zelf ook niet goed was, haastte ik mij naar zijn woning, die naast onze woning stond.

Op mijn vraag hoe hij zich gevoelde antwoordde hij: 'Ik ben erg ziek'. 'Maar je hebt toch hoop?' vroeg ik hem. Toen zei hij 'O, als er geen hoop was!....'.

Nauwelijks had hij deze woorden uitgesproken, of ik zag zijn ogen breken, zijn gelaat veranderde en hij raakte buiten bewustzijn. Ik legde mijn oor op zijn mond en ik kon nog enkele woorden opvangen uit Psalm 130: '*Uit diepten van ellende.... roep ik*'. En zo ontsliep mijn geliefde vriend Jacob de Waal. Dat hij rust in vrede!

Wat moest er nu van komen?

Na geruime tijd bij mijn vriend gestaan te hebben, ging ik weer terug naar mijn woning, vol van weemoedige gedachten. Vooral was ik bezwaard over onze bijeenkomst op de dag des Heeren.

Hoewel er in die tijd meer Hollanders naar Wayville kwamen wonen, was geen kerk of gemeente.

De Engelse kerk stond mij tegen, ook omdat wij de taal niet voldoende verstonden. Mijn vriend had ook enige gaven om voor te gaan in onze kleine gemeenschap. Gewillig had hij dat altijd op zich genomen en nu was hij niet meer. Wat moest er nu van komen?

In deze overdenking kwam de vraag tot mij, of ik deze taak niet op mij zou nemen. Zonder enige overdenking gaf ik mij over om in het vervolg onze godsdienstoefeningen te leiden. Maar ach, wat een zuchten heeft dat besluit mij dikwijls gekost! Toen ik hiermee begonnen ben heb ik mijn onbekwaamheid pas goed gevoeld. Dikwijls bracht ik mijn bezwaar voor de Heere, zoals Mozes toen hij zei: '*Ach Heere, ik ben g een man wel ter tale;.....*' (Exodus 4:10). Toch bemoedigde de Heere mij steeds weer door mij erop te wijzen dat alle bekwaamheid van God is, en dat Hij wijsheid schenkt aan hen die ze in ootmoed van Hem begeert. In zwakheid en met veel beven mocht ik het zo doen tot 1860.

Toelichting op vriend Jacob de Waal

In het 'Aantekeningsboek' van de gemeente te St. Philipsland. staat vermeld dat Jacob de Waal op 22 oktober 1845 met zijn vrouw en zes kinderen tot die gemeente (toen een Christelijke Afgescheiden Gemeente) overgekomen is. Later was hij ouderling van de afgescheiden streekgemeente te Nieuwerkerk

In het voorjaar van 1849 emigreerden Dirk van Farowé, Jac. Stoutjesdijk en de veertigjarige Jacob de Waal met zijn vrouw Maatje Kik en hun zes kinderen naar Amerika. Ook het gezin van zijn broer Cornelis de Waal ging mee. De andere broers Johannes en Gabriël gingen niet mee, vooral Johannes kon zijn bezittingen niet achter laten.

Hun ouders waren Gabriël de Waal en Helena van Oeveren. Zij trouwden in 1804, (zij is overleden in 1827). Uit dit huwelijk werden geboren: Adriaantje 1807, Jacob 1910, Johannes 1813, Cornelis 1815, Neeltje (1818-1854), en Gabriël 1827.

Jacob en zijn broer Cornelis kwamen terecht in de staat Michigan en ontdekten, zoals al de anderen een 'woeste, huilende wildernis'.

Was Jacob schipper geweest, hier moest hij als boer beginnen, maar dit mislukte. Daarna trokken zij naar de kust en kwamen op Long Island terecht.

Daar ontdekten ze een uitstekende mogelijkheid voor de visserij in schelpdieren, zodat ze zich weer thuis gevoelden! Vooral toen Jacob daar een vriend en broeder mocht vinden in Bastiaan Broere.

Ze hebben in Sayville ongeveer acht jaar doorgebracht en vooral in geestelijk opzicht waren ze elkaar tot een hand en een voet. Jacob gaf leiding aan een kleine groep mensen, die elke zondag bijeen kwamen.

De Waal en Broere hebben de basis gelegd voor een oester-cultuur in die omgeving. Dit werd ook in Bruinisse bekend. In 1862 vertrok L. Ockerse en in 1865 vertrok L. Jumelet en P. Ockerse naar Long Island. Door het nageslacht van genoemde families, ook van Jacob de Waal, wordt dit werk daar nu nóg voortgezet.

Cornelis, die samen met zijn broer Jacob in Nieuwerkerk naar de kerk ging, is ook in 1849 naar Amerika geëmigreerd. Daar is hun weg gescheiden en van Cornelis werd niets meer vernomen.

Zie voor deze informatie: **De Bruidegom komt!**

7 Eigen weg gekozen en in oorlog gekomen

In de tien jaar dat wij in Sayville waren hadden wij, wat de tijdelijke behoeften betreft, geen reden tot klagen gehad. De inkomsten konden altijd de uitgaven dekken.

Maar daarna kwam er wat hapering. Ons gezin werd groter en de inkomsten werden kleiner. Ik gevoelde het mijn plicht als vader al het mogelijke te doen om het uitwendige zoeken te verbeteren.

Na een langdurig overleg nam ik mij voor om een reis naar het zuiden te maken om te zien hoe de zaken daar waren. Tijdens deze overlegging voelde ik mij innerlijk gedrongen om ook in deze zaak de weg des Heeren te mogen weten. Om zekerheid over mijn voornemen te krijgen, dat dit ook overeenkomstig Zijn wil was. Maar het bleef donker en ik kreeg op mijn vragen geen antwoord.

In plaats van in onderworpenheid op te wachten wat de wil des Heeren was, besloot ik toch om de reis te ondernemen, mijzelf vleidend met een goede uitkomst.

Ik ging alleen op reis naar de staat Virginië, waar ik na enkele dagen behouden aankwam. De eerste dagen onderzocht ik de mogelijkheden van een en ander en het leek mij een zeer geschikte plaats om met ijver te werken om daar in de dagelijkse behoeften te kunnen voorzien. Geen bezwaar had ik om in de stad Norfolk een woning te huren voor ons gezin.

Na ruim vier weken van huis te zijn geweest vond ik mijn vrouw en kinderen weer thuis.

Na wat zaken te hebben geregeld en van de vrienden afscheid te hebben genomen in Sayville, zijn wij naar Norfolk vertrokken, waar wij goed zijn aangekomen.

De eerste teleurstelling was daar tijdens de kennismaking van de bevolking. Zowel hun leer als hun leven was in lijnrechte tegenspraak met mijn dierbare gereformeerde belijdenis. Er viel dus niet te denken aan een gezamenlijke godsdienstoefening.

Er kwamen slechts zes personen bij ons wanneer wij elke zondag onze godsdienst verrichten, door met elkaar te bidden, te lezen en te zingen.

Dit laatste ook tot ergernis van onze Hollandse burenen, die zo boos werden dat zij dreigden om onze woning in brand te zullen steken. Maar de Heere, Die alles regeert, heeft hun voornemen steeds tegengehouden.

Oorlog tussen de Noordelijke en Zuidelijke staten

Nadat wij ruim vier maanden te Norfolk woonden overkwam ons een volgende, maar veel erger teleurstelling.

Op een morgen in april hoorden wij vroeg, reeds een buitengewone drukte op de straat. Niet wetend wat er gaande was gingen wij naar buiten. Maar o, wat een toneel, de hele stad was in rep en roer. Mannen, vrouwen en kinderen liepen als in razernij door de straten. Wij begrepen niet wat er aan de hand was dat er zo'n vreselijk tumult was. Maar na nader onderzoek vernamen wij dat de staat Virginië zich onafhankelijk verklaard had en de band met de noordelijke staten had verbroken. De noordelijk staten hadden de wet

tot vrijlating van de slaven aangenomen. Hiermee was de oorlog tussen de noordelijke en de zuidelijke staten uitgebroken.

Vreselijk was de opgewondenheid van de mensen, als duivels gingen zij tekeer. De verbittering tegen de Yankees, want zo werd de noorder bevolking genoemd, kende geen grenzen.

Omdat wij enkele maanden geleden vanuit het noorden gekomen waren, rekenden zij ons als behorend tot die partij. Wij hielden ons stil, maar wel met grote angst. Temeer daar er om terug te keren geen mogelijkheid was. Alle boten werden in beslag genomen of ze werden tot zinken gebracht. Alle mannen werden gedwongen om aan de verdediging van de vesting te werken.

De mannen gevlucht

Na een korte beraadslaging besloot ik om met nog een andere Hollander, met wie ik samen een boot gekocht had, om naar Leanhaven-Bay te vluchten. Dit dorp lag 22 mijl zuidelijker.

Korte tijd na onze aankomst in die plaats kregen wij brieven van onze vrouwen, die met de kinderen tijdelijk moesten achterblijven. In die brieven stond vermeld dat de bestuurders van Norfolk eisten dat wij direct moesten terugkomen. Dat bericht viel ons als lood op het hart. Wat moesten wij nu doe?

Onze vrouwen en kinderen waren in hun macht. Door de nood gedwongen besloten wij om terug te gaan, hoewel met grote tegenzin. Nadat wij eerst onze boot in veiligheid hadden gebracht gingen wij te voet terug naar de stad. Wij liepen langs een brede rivier, wat mij deed denken aan het volk van Israël toen zij weenden bij de rivieren van Babel. Werkelijk, mijn toestand had zowel uit- als inwendig veel overeenkomst met die arme Joodse ballingen. Tot mijn God zuchtend vervolgde ik mijn weg.

Tot mijn blijdschap werd ik bemoedigd en versterkt door een krachtige herinnering aan Psalm 33: 10:

*In de grootste smarten
Blijven onze harten
In den HEER gerust;
'k zal Hem nooit vergeten,
Hem mijn Helper heten,
Al mijn hoop en lust.*

Reeds lang was de zon onder gegaan toen wij het doel van onze reis hadden bereikt. Gelukkig was het donker, zodat wij in alle stilte de stad binnen slopen.

Onze geliefden mochten wij weer ontmoeten, in goede gezondheid. De kinderen waren al in een diepe rust. Het zien van deze kalme gezichtjes vulde mij met een weemoedige blijdschap. Maar wat zou er in de toekomst voor hen klaarliggen? Hoeveel droevig zaken zal hun kinderlijke blijdschap nog verstoren?

Is het een wonder dat ons hoofd en hart met bange vooruitzichten vervuld was, zodat wij geen oog dicht konden doen?

Er bleef voor ons als mannen niets anders over dan dat wij ons zouden melden, niet wetend wat de gevolgen zouden zijn.

Weer in de stad terug en weer vertrokken

Met het aanbreken van de nieuwe dag was het ook weer een grote drukte op de straat. De nieuwsgierigheid was hooggespannen, zodat de nieuwsbladen vroeg in de morgen al in handen waren van jong en oud, rijken en armen. Ook mijn vriend had een nieuwsblad in handen gekregen. Hierin stond van de regering een proclamatie, dat elke bewoner naar eigen keuze mocht handelen, zijn eigen werk verrichten, of zich melden in dienst van de staat. Er mocht geen dwang op de burgers of vreemdelingen uitgeoefend worden. Dat was goed nieuws voor ons en gaf wat verademing.

Wij begonnen direct met onze gezinnen aanstalte te maken om naar Leanhaven-Bay te vertrekken. Maar toen wij zover waren bleek het dat wij de proclamatie in de ruimste betekenis hadden opgenomen. Alleen de mannen mochten voor hun zaken de stad verlaten en de vrouwen en kinderen moesten als gijzelaars binnen de stad blijven.

Maar deze maatregel werd binnen drie weken ingetrokken. Intussen werden de zeekusten afgezet, zodat niemand naar het noorden kon overlopen.

Zonder aarzelen maakten wij van de verleende vrijheid een dankbaar gebuik en trokken met onze vrouwen en kinderen naar Leanhaven-Bay, waar wij hoopten wat ruimer te kunnen ademen. Dat was onder deze onstuimige, vijandige bewoners haast niet mogelijk.

Nadat wij op onze bestemming waren gekomen, brachten wij eerst ons huis in orde en trokken daarna onze boot op het droge. Hierdoor konden onze tegenstanders minder gemakkelijk met de boot vertrekken.

Het laat zich wel begrijpen dat er in deze vijandige streken niet veel te verdienen was. Daar kwam nog bij dat alle levensmiddelen steeds duurder werden, maar ook steeds schaarser werden. Dit was ook zo met de kleding voor onze kinderen. Aan alles kregen wij gebrek zodat de nood steeds hoger steeg. Het ging zover dat mijn vrouw drie bedden versneed om de nodige kleren voor de kinderen te maken.

Brood konden wij niet kopen, maar ook geen tarwe- of roggemeel, wij moesten ons met gemalen tarwe behelpen, wat met water gemengd gekneet werd en in de vorm van brood gebakken werd. Maar omdat wij geen gist hadden was te zwaar voor onze kinderen. Ook de bonen die wij nog hadden werkten nadelig op hun gezondheid.

Niet lang na onze aankomst bij Leanhaven-Bay werden wij gedwongen om de wapens te hanteren, omdat er, zo wij vernamen, allerlei oorlogskreten gedaan werden, wat later ook werkelijkheid geworden is.

Na verloop van zestien maanden na onze aankomst op deze plaats werden overal bekendmakingen opgehangen en in de dagbladen vermeld, dat alle mannen van 18 tot 46 jaar verplicht waren de wapens op te nemen, om zich voor de oorlog gereed te houden.

Gebrek aan eten

Niet zonder huivering denk ik aan deze tijd terug. Het was werkelijk, van buiten strijd en van binnen was vrees. Zag ik op mijn arme vrouw en 4 kinderen dan kromp mijn hart ineen van smart.

Daar kwam nog bij dat er nu al onvoldoende voedsel was, waardoor zij verzwakt waren. Vooral mijn dochttertje Geertruida kon het stugge, niet gerezen brood en ook de bonen niet meer verdragen. Gelukkig konden wij nog wat zoete aardappels kopen, die mijn

vrouw na het drogen, ook kon vermalen tot een soort koffie. Maar voor ons verzwakte kind konden wij niets versterkends te pakken krijgen.

Wat leed ons ouderhart bij het zien dat onze lieveling wegwijnde, alleen al door gebrek aan versterkend voedsel. Wij hadden totaal geen mogelijkheid om daarin te voorzien, maar het deed ons wel roepen tot de Heere, Die de jonge raven hoort als zij roepen. Want aan Zijn macht twijfelden wij niet.

Op een heel eenvoudige, maar voor mij heel bijzondere wijze voorzag de Heere in deze nood. Wij hadden al enkele weken een goedaardige huiskat in onze woning. Af en toe ging zij naar buiten en sloop daarbij in dichtbij gelegen bosjes. Op een zekere dag kwam zij met een konijn in haar bek bij ons naar binnen.

Wat een heerlijke traktatie en wat een geschikt voedsel was dit voor ons lief kind. Wat mocht ik hier de goede hand des Heeren in opmerken.

Hoewel wij het konijn steeds van de poes afnamen ging zij elke keer weer opnieuw op roof uit. Steeds bracht zij het bij ons in huis, zodat ons kind steeds versterkend voedsel kreeg en onder Gods zegen begon zij te beteren. O, hoe werd ik weer gedrongen om deze bijzondere zorg van mijn getrouwe en almachtige God te roemen en te prijzen. Het is niet alleen betamelijk, maar ook versterkend voor het geloof van Gods kinderen wanneer zij de handeling des Heeren met hen mogen opmerken en daardoor ook hun medereizigers mogen bemoedigen.

Zo dacht ik ook dikwijls aan die godzalige dominee W. Huntington in Engeland. Hij leed ook tijden van diepe armoede met zijn vrouw en kinderen en hoe hij dan op een buitenweg een levende paling vond, die uit de bek van een vogel was gevallen. Op een andere keer vond hij een geschoten haas, die zich voor de jager had weten te verbergen. Zo wil de Heere steeds laten merken dat Hij weet wat wij nodig hebben en op welke wijze Hij hierin komt te voorzien.

Oesters gevonden!

Op een treffende wijze kwam dit ook enkele maanden later uit. De winter was voorbij en de behoeften waren nijpend en wij waren dood arm geworden.

Intussen had ik kennis gemaakt met een man die 2 of 3 mijlen bij ons vandaan woonde. Deze man was met onze toestand bekend en trok het zich schijnbaar erg aan. Hij liet weten dat wij enkele zakken aardappelen bij hem op mochten halen. Me een bootje voer ik over het meer en heb de zakken bij hem ingeladen. Ik voer toen weer naar huis, maar na een poosje liet de Heere een hevige storm opkomen, zodat ik mijn bootje niet meer in bedwang kon houden.

Ik kwam op een zandbank vast te zitten en de storm bleef aanhouden. Een steeds groter worden de zandbank werd zichtbaar en onwillekeurig werden mijn ogen getrokken naar een groot aantal oesters die voor het oog zichtbaar kwamen. Tot nu toe was dit nooit ontdekt.

Met grote nauwkeurigheid nam ik poolshoogte, zoals een zeeman dat noemt, van deze oesters, zodat ik ze later kon terugvinden. Dit was geen probleem daar ik vanaf mijn jeugd een oesterman ben geweest.

Na ruim 2 uren daar gelegen te hebben deed de Heere de storm weer bedaren en de opgestuwde wateren gingen weer terug waar zij vandaan kwamen. De oesters werden

weer bedekt en mijn boot raakte weer vlot, zodat ik binnen korte tijd weer bij mijn woning kwam.

De volgende morgen was de nood zo groot dat wij letterlijk aan alles gebrek hadden, zowel aan kleren als aan voedsel. Ik ging met mijn boot naar mijn verborgen schat en zonder moeite mocht ik ze ophalen. In de buurt woonde een boer die een kar had met een ezel, aan wie ik vroeg deze te mogen gebruiken. Nadat ik ze geladen had ging ik op weg naar Norfolk.

In de nabijheid van de stad was het legerkamp opgeslagen van de zuidelijke troepen, die ik voorbij moest. De soldaten die mij zagen wilden oesters van mij kopen. In korte tijd was heel mijn voorraad verkocht. Dit leverde een behoorlijk bedrag aan geld op, wat ik direct gebruikte om voedsel te kopen. Drie vaten tarwemeel, een grote hoeveelheid kruideniersproducten en ook kledingstukken. Schoenen en laarzen hoefde ik niet te kopen, die vond ik langs de weg, die de soldaten als overtollige bagage weggegooid hadden.

Nadat ik alles in de kar geladen had reed ik in een gelukkige stemming naar huis. Ik werd met verlangen verwacht door mijn vrouw en met verwondering staarde zij op de rijke opbrengst van de verkochte oesters. Dit had ik, geheel om niet, uit de hand des Heeren gekregen. Wij aten en dronken die avond met blijdschap en dankzegging van ons hart voor de genoten verademing. Het was lang geleden dat wij zo iets genoten hadden.

8 Alle mannen onder de wapens geroepen

Maar helaas de blijdschap duurde niet lang. De uitgebroken oorlog zaaide dood en verderf. Hoewel ik zelf geen berichten hierover kon lezen, daar alles in het Engels was, vernam ik van tijd tot tijd wel hoe de zaken ervoor stonden. Het waren meestal ongunstige berichten voor het Zuidelijke leger. Daarom was ik steeds vol zorgen ook een oproep te krijgen.

Elke dag werd mijn angst groter. Op een zekere dag gevoelde ik zoveel smart over het lot wat mijn arme vrouw en kinderen te wachten stond, dat mijn hart als het ware zou breken, niet alleen van verdriet, maar ook van zelfverwijt. Ik riep uit: 'O God, daar ben ik de oorzaak van, het zijn mijn eigen zonden die mij wonden, mijn verkeerdheden brachten brachten al de ellenden over ons en over ons volk. Ook om mijn overtreding bracht u deze oorlog over dit land en ik ben mede schuldig aan het bloed van zoveel verslagenen.'

Het schild des geloofs

Die hele dag was ik in diepe verslagenheid en de daarop volgende nacht bracht ik in een hevige zielenstrijd door. In dit donker uur viel ook de satan op mij aan en verweet mij mijn vele dwaze en verkeerde handelingen. Vooral dat ik een gelukzoeker was en daarom mijn eigen weg was gegaan toen ik uit Nederland wegging en later Sayville verlaten had. En op al die beschuldigingen kon ik niets inbrengen, daar mijn eigen hart en geweten mij tegenkwamen om mijn eigenwillig verlaten van Sayville. Maar toen de satan mij om deze zonden aan mijn staat voor de eeuwigheid zocht te doen twijfelen, stond ik hem tegen. Daarvoor had ik teveel bewijzen van Gods genade en liefde mogen ontvangen. Ook was ik niet geheel onervaren in het gebruikmaken van het schild des geloofs, om daarmee de vurige pijlen van de satan uit te blussen. Daarmee bleef ik hem tegenstaan, ondanks de nog veel woedender aanvallen van hem, bleef ik in de kracht van God staande tegen hem. Ik zal niet verder hierop ingaan, omdat ik vrees dat maar weinigen mij hierin zullen verstaan en dat ook niet velen van Gods kinderen goed begrijpen wat het betekent wanneer de Heiland zijn discipelen leerde de bede: *'en leidt ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.'*

Maar ik moet nog even terugkomen op mijn ondervindingen van die nacht. Zoals ik gezegd heb, mocht ik in de mogendheid des Heeren, de gezworen vijand van God en alles wat van Hem is, tegenstaan. Maar hij liet niet los, daarom moest Koning Jezus Zelf tussenbeide komen om de vijand de mond te stoppen. Is Jezus Christus niet Dezelfde, gisteren, heden en tot in eeuwigheid. Daarom kwam de Heere mij te hulp door mij aan te gorden met de kracht van het geloof, waardoor ik mij vastklemde aan Zijn Woord. Hij schonk mij Zijn dierbare nabijheid zo krachtig, wat ik voordien in die mate niet gekregen had, zodat de vijand van mij afliet.

De Vadernaam

O, hoe onvergetelijk blijft mij deze nacht! Vijfentwintig jaar geleden had ik het gevoel dat mij iets ontbrak tot de volle troost van het evangelie. Maar ik kon het maar niet verstaan wat dit was. Er bleef altijd een lege plaats in mijn ziel en als ik zocht te naderen tot God, was het steeds alsof ik tot mijn Rechter ging, altijd met een bevend hart.

Maar nu tijdens en na deze strijd, wat ik zojuist vermeldde, voelde ik in mijn ziel een liefdesbetrekking tot de Heere Jezus tot stand komen, wat ik niet onder woorden kon brengen. De lege plaats was vervuld en alle vrees was verbannen en het Vader, lieve Vader! kon ik van mijn lippen niet weerhouden. Hoe was mijn ziel met de liefde en vrede van God vervuld. De hemel, aarde, zee en afgrond, ja alles wat geschapen is had ik wel samen willen roepen om God groot te maken.

Een geruime tijd mocht ik mij in de levendige en zalige gemeenschap met mijn Drie-enige Verbondsgod verlustigen.

Maar het heerlijk licht van de berg Thabor moet zo lang de reis van Gods kinderen door de woestijn van het leven hier is, niet blijven. Want dan moet er weer plaats gemaakt worden voor de donkere schaduw en verschrikking van Gethsémané. Dit was althans was mijn bevinding. Het duurde ongeveer veertien dagen dat ik de liefelijke rust en vrede, die alle verstand te boven gaat, van God mocht genieten.

Maar daarna werd door de Zuidelijke Staten het besluit genomen en afgekondigd, dat alle mannen van achttien tot zesenzeventig jaar, die niet vrijwillig onder de wapenen gekomen waren, daar toe gedwongen zouden worden.

Wat moeten wij nu beginnen?

De dag na de afkondiging van het besluit werd mij door de generaal een plaats aangewezen waar ik mij moest melden. Ik moest een deken en voor twee dagen voedsel meenemen. Het was niet geheel onverwacht, maar het bracht een nieuwe strijd mee. Toen ik naar huis liep kwam mij voor de aandacht: *‘Wanneer zij u dan in deze stad vervolgen, vlied in de andere’* (Matt. 10:23a).

Toen ik binnenkwam liet ik mijn vrouw de jobstijding weten. Zij riep uit: ‘O, lieve Bastiaan, wat moeten wij nu beginnen?’ Wij overwogen samen wat het beste zou zijn. Ik begon met het zeggen dat ik mij geheel aan haar raad en begeerte wilde onderwerpen. Zij had maar te zeggen wat zij dacht wat het beste zou zijn in deze benauwende toestand.

Zij antwoordde mij: ‘Indien je de oorlog ingaat schieten zij je misschien dood, of je wordt gewond waar je aan sterft. Mogelijk zie of hoor ik dan niets meer van je. Ik denk dat je moet proberen om te deserteren, dat is het beste denk ik, want dan heb ik nog hoop je weer terug te zien.’ Ik hernam het gesprek door te zeggen: ‘Hoe zal het met jezelf en met de kinderen gaan, waar moet je eten vandaan halen? Wij weten niet hoelang de oorlog zal duren, wanneer ik je dan weer terug zal zien.’ Zij haar antwoordde duidelijk: ‘Kom, kom, ik zal mijn kinderen niet laten sterven van gebrek aan eten. Wanneer alles op is dan ga ik bedelen voor mijn kinderen.’

Nu hadden wij een behoorlijk grote voorraad, zij kon wel zeven maanden met de kinderen daarvan leven. O, wat zag ik toen weer opnieuw terug op die getrouwe en goede God, Die mij het oesterbed had aangewezen. Van de opbrengst daarvan had ik die grote voorraad kunnen inkopen.

Nu moest ik van mijn vrouw en kinderen afscheid nemen. Dit is niet uit te spreken, daarom zal ik het niet omschrijven. Zijn er onder de lezers die door ’s Heeren gunst een trouwe en liefhebbende vrouw gekregen hebben, die zullen begrijpen hoe hard het valt elkaar zo te moeten verlaten.

In gevaar van de dood

Diep ontroerd in mijn hart verliet ik in de loop van de dag mijn woning met besef dat ik nu verstandig maar ook met list moest handelen om de vijand te omzeilen. De plaats waar wij woonden lag in een baai, aan het water, wat tot in de oceaan stroomde.

Onze bezetting van zestig man lag langs de kust die ik met de roeiboort, die ik in de nood, zonder te vragen gebruikte, moest ik passeren. Die soldaten hadden mij al lange tijd dikwijls gezien, zodat ik geen argwaan opwekte. Ik moest met mijn boot heel dicht langs het strand hen voorbij varen. Verschillende malen liep ik ook het strand op om oude plankjes of verpakkingshout wat ik in mijn boot bracht. Maar ik zorgde ervoor dat ik steeds verder van hen verwijderd werd. Tot ik zover weg was dat zij mij met hun geschut niet konden bereiken.

Toen stak ik van wal met al mijn krachtinspanning om zo spoedig mogelijk in de richting van een loodsboot te varen, die vier tot vijf mijlen vanuit de kust voor anker lag. Aan de vlag te zien behoorde de boot tot de Noordelijke staten. Het leek mij een goede gelegenheid om bij hen hulp te zoeken.

Vanaf de zijkant van het schip vroeg ik of zij mij aan boord wilden nemen. Dit werd direct toegestaan en niet alleen mij, maar ook voor mijn roeiboort werd een plaats ingeruimd.

Toen ik aan boord kwam was ik doornat, door mijn haasten om uit handen van de vijand te ontkomen. Zowel de kapitein als de bemanning waren uiterst vriendelijk tegen mij, zodat ik geen enkele argwaan had. Zij lieten mij weten dat zij vanuit Baltimore waren uitgezonden en zij vroegen mij ook een en ander. Openhartig beantwoordde ik hun vragen, waaruit duidelijk bleek dat ik de Noordenlijken goed gezind was. Op hun uitnodiging ging ik naar de voor de loodsen bekende kajuit, waar ik hoopte in een van de aanwezige kooien tot rust te kunnen komen. Ik was naar ziel en lichaam geheel uitgeput.

Een vreselijke ontdekking

Nadat ik daar een half uur had gelegen meende ik dat zij met hun kaartspel waren gestopt. En in druk gesprek met elkaar waren. Hoewel ik de Engelse taal niet kon lezen, alleen en klein beetje spreken en nog beter kon verstaan, begreep ik al spoedig dat zij Zuiderlingen waren en ik het onderwerp was van het gesprek. Zij dachten dat ik sliep en overlegden op welke wijze zij mij konden vermoorden. Na enige tijd van over een weer te praten, besloten zij om mij nog deze nacht over boord te werpen. Maar niet voor middernacht, want die twee negers, die tot die tijd de wacht moesten houden op het dek, vertrouwden zij niet. Wanneer die afgelost waren en wellicht spoedig sliepen, dan zouden zij hun voornemen tot uitvoer brengen. Zo besloten zij hun gesprek.

Wat er toen in mij omging laat zich beter beleven dan beschrijven. Of ik zou de woorden van David mij moeten toe-eigenen toen hij voor Saul vluchtte en vanuit de spelonk riep o Heere: *'Ik stortte mijn klacht uit voor Zijn aangezicht, (...). zij hebben mij een strik verborgen op den weg die ik gaan zou. Ik zag uit ter rechterhand, zo was er was niemand die mij kende, er was geen ontvlieden voor mij; niemand zorgde voor mijn ziel'* (Psalm 142:3-5). Zo was het inderdaad.

Nu begreep ik waarom zij mijn boot niet op sleeptouw genomen hadden. Hadden zij dat gedaan, dan had ik geprobeerd in alle stilte een bijl te bemachtigen om het touw door te hakken, om vervolgens in de boot te springen en te vluchten. Maar dat was mij

onmogelijk gemaakt. Door over boord te springen kon ik mijn leven ook niet redden, omdat ik niet kon zwemmen.

Met deze geadachten liep ik daarna het dek op en neer, want direct nadat ik mijn doodvonnis vernomen had kon ik het in de kooi niet meer uithouden. Het was toen ongeveer 9 uur in de avond.

Een sterk geloofsvertrouwen

Met een sterk geloofsvertrouwen riep ik: ‘O Heere, U, ja U alleen bent toch mijn God.’ Het was nog maar twee weken geleden dat ik daar de meest zekere overtuiging van gekregen had, zodat ik met Paulus ervan verzekerd was dat ook de dood, mij van de liefde van God, in Jezus Christus niet kon scheiden. De vrees van spoedig mijn leven te zullen verliezen, deed mij minder schrikken dan de gedachte aan mijn lieve vrouw en kinderen. Hun toestand lag mij loodzwaar op het hart, door de gedacht dat zij mij nooit meer zouden zien en nooit meer iets van mij zouden te weten komen. O, dat deed mij de haren ten berge rijzen en mijn hart breken van medelijden over deze weerloze schaapjes. Hoe zou ik hieruit nog kunnen ontkomen? Ik dacht dat dit alleen door een wonder kon gebeuren, wat mijn verstand oneindig ver te boven zou gaan. Dat mijn God machtig was om dit te doen, dat geloofde ik vast en zeker, maar het hoe, dat ging mijn verstand ver te boven.

Maar de tijd stond intussen niet stil en er was weer een uur voorbij gegaan en nog steeds liep ik op het dek. Rondom mij was er een plechtige stilte, de natuur was onbeschrijfelijk mooi, zodat ik erdoor getroffen werd. Alles was zo helder en zo doorzichtig was het firmament, waar miljoenen sterren blonken als juwelen. De volle maan liet haar lieflijk, zacht licht op de waterspiegel vallen, waar geen rimpel in was en er geen zuchtje wind te bespeuren viel. Ik geloof dat ik nooit in mijn leven zo’n kalme avond op het water heb doorgebracht. Het was mij wonderlijk, die uitwendig kalmheid, die schone en tot aanbidding stemmende natuur, dat dit zo weldadig op mijn gemoed inwerkte.

Want daarin stormde het meer, dan ik toen opmerkte. Maar toch, mijn gebed tot God werd toen meer vertrouwend en meer kinderlijk. Ik sprak in mijn binnenste: ‘O Heere, indien U een storm liet opkomen, zodat niemand naar bed kon gaan, dat zou de raad van de vijanden verijdelen.’

Ik had hierbij het oog op de twee negers, waar zij bang voor waren. En mijn zuchten was voor de Heere niet verborgen. Onder tranen was mijn uitzien naar de Heere en ik bleef steeds op het dek.

Het was intussen 11 uur geweest. Toen zag ik in het noordwesten een klein wolkje opkomen. Dit wolkje groeide aan en werd steeds groter. Ineens breidde het zich uit naar alle kanten uit en de hemel werd dik bewolkt en het werd heel donker. Er kwam een wat koelere wind, maar dit werd spoedig een stevige wind.

Binnen een half uur barste er een geweldige storm los. Zodanig dat de gehele bemanning met de grootste zorg aan het werk moest om het schip te behouden. Niemand sliep in het verdere van die nacht.

O, heb ik ooit Gods almacht gezien, dan is het toen geweest. Toen zag ik dat Gods weg in de zee was en zijn pad in grote wateren. Toen zag ik die God, die met het heil des hemels en de inwoners der aarde doet naar Zijn welbehagen; Die spreekt en het is er, Die gebiedt en het staat er.

Nog een mislukte poging

Toen tegen de morgen de storm ging liggen gaf de kapitein opdracht om de ankers te lichten en de richting van de oceaan op te varen. Ik vroeg mijzelf af wat ik nu moest doen. Ik kwam tot het besluit naar de kapitein te gaan met het verzoek mij buiten boord te zetten. Want ik wilde liever de kans wagen, hoe riskant het ook was, om met mijn roeiboot de oceaan op te gaan dan mijn leven aan boord door de handen van moordenaars te verliezen. Met een opgeblazen gelaat van trots en met een duivelse valsheid zei hij: 'Neen mijnheer, wij maken vandaag een Noordelijke van kant, hoe dan ook.'

Twijfelmoedig, maar niet mismoedig, ging ik naar de kajuit, waar de loodsen zich weer met kaartspelen vermaakten. Daar deed ik hun vriendelijk dezelfde vraag. Hun antwoord was: 'Nee, nee, wij laten jouw niet gaan'. Dat woord *jouw* kwam er met een veelzeggende nadruk uit.

Toen sprak ik in mijn hart: 'O God, zal er dan niemand een woord voor Jozef spreken?' En God hoorde die verzuchting, want toen riep er een die naar het kaartspel zat te kijken: 'Wat geef je er om, hij gaat immers toch zichzelf verzuipen.' Op dat zeggen smeten zij de kaarten neer en allen vlogen naar boven.

Zij zetten mijn boot over boord en ik sprong erin.

Direct nadat ik weggevaren was, zag ik de kapitein, zijn hoofd uitstekend en schreeuwend gelijk de Baälpriesters op de berg Karmel, tegen de hemel: 'Wat nou, wat nou!'

Hij besloot zijn woede met enkele vreselijke vervloekingen. Maar zijn boosheid kon mij niet meer treffen. Ik was uit de handen van die duivels, in mensengedaante, verlost. Ik voelde nu ook wat David zei: *'laat mij toch in de hand des HEEREN vallen, want Zijn barhartigheden zijn zeer vele, maar laat mij in de hand der mensen niet vallen'* (1 Kron. 21:13b).

De strik gebroken

Hoewel in die morgen de storm wel over was, was de zee nog woest en onstuimig. Maar de ondervinding van de laatste nacht had mij zoveel ontzag voor Gods hoogheid en de waarheid van Zijn Woord gegeven, dat ik, ziende op de baren van de zee, alle twijfel in mijn hart zocht uit te bannen, of ik behouden zou aanlanden. Nee, het stond bij mij vast, dat die God, die mij uit zo'n grote nood en dood verlost had, mij verder ook zou verlossen. Hij, die op het meer van Genesareth de wind en de zee kon beteugelen, liet nu ook weer zien Dezelfde te zijn.

Toen ik ongeveer een mijl van de loodsboot verwijderd was, werd het stiller en de golven kwamen niet meer zo hoog.

Toen ik regelmatig door de golven wat naar boven kwam, kreeg ik een ander schip in het oog. Dadelijk voer ik in de richting daarvan en gelukkig hadden zij mij ook gezien. Toen zij bij mij kwamen slingerde ik van de zijkant een touw aan boord en kwam spoedig op het dek.

Het was een schip van de Noordelijken met een lading van benodigdheden voor de cavalerie en bestemd voor het Fort Monroe. Nu van mijn behoud zeker zijnde, had ik het wel uit willen galmen van lof en dank tot Hem die Zijn reddende en wonderdoende hand zo heerlijk aan mij had betoond.

Mij ziel vloeide over, de ene Psalm na de andere welden als stromen op uit de blijdschap van mijn overvol hart.

Toen ik aan wal kwam zocht ik eerst generaal Wool te spreken, die mij vriendelijk heeft ontvangen en naar mij wilde luisteren. Nadat ik mijn bewijs van burgerrecht had laten zien kreeg ik een reispas naar Sayville.

Door de tussenkomst van een oude bekende kreeg ik aan boord van een schoener, een vrije overkomst naar New-York. Vandaar vond ik een boot die mij naar Sayville bracht.

9 Opnieuw in zorgen

In mijn vorige woonplaats, waar ik helaas in problemen zijnde, vertrokken ben, en nu weer terug was, duurde het niet lang of ik werd weer ongerust over mijn vrouw en kinderen.

Ik kon geen bericht sturen dat ik behouden daar aangekomen was. Ook kon ik geen bericht van hun ontvangen hoe zij het maakten, wat mij een ondragelijk gevoel gaf, dag en nacht.

Elk ogenblik had ik mijn bedroefde vrouw en kinderen voor mij. Nooit liepen de tranen gewilliger uit mijn ogen dan in die tijd. Ik kon niet aflaten met bidden en pleiten op Gods beloften. Van welke andere zijde kon ik hulp en redding verwachten, dan van Hem, die het bruisen van de zee en het rumoer van de volkeren stilt?

Wat ik zo nu en dan van dat rumoer vernam, vermeerderde mijn vrees en zorg over mijn lieve panden. Uit de nieuwsbladen bleek dat de Noorderlijken vooruitgang boekten en dat hun vijand moest terug trekken. Hierbij was mijn vrees dat de terugtrekkende vijand de woningen in brand zouden steken. Al van dit soort schrikbeelden vertoonden zich dikwijls aan mijn ontstelde geest. Want ook wij, als Gods kinderen, zijn en blijven maar mensen, in ons is geen kracht. Elk ogenblik zijn wij afhankelijk van de invloed van de Heilige Geest. Hij alleen moet ons leven, licht en kracht schenken om op God te hopen.

Die les moest ik in die dagen steeds overzien, om de werkelijke troost te smaken uit het woord: *'Als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op de Naam des HEEREN en steune op zijn God'* (Jes. 51:4).

Want werkelijk, de weg en op welke manier mijn geliefde vrouw en kinderen zouden ontkomen uit de plaats waar zij zijn, was voor mij zo donker als in die nacht, toen ik destijds met het vonnis van de dood in mij, toen ook niet wist hoe de Heere mij verlossen zou.

De stad is geslagen

Nadat ik vijf weken in deze bange toestand had doorgebracht, kwam het verblijdende ogenblik dat God mijn tranen zou drogen en mijn gebed verhoren zou.

Het was op een lieflijke lentemorgen, voor de zon opging. Ik liep de kortste weg naar mijn boot, dwars door een stuk land, in een stille overdenking mijn weg vervolgend. dat er plotseling in mijn bezwaard hart werd gefluisterd: 'De stad is geslagen!' Dit was een grote verademing, maar het duurde niet lang of er kwam tegenstand. De grote vijand van al Gods kinderen, kwam er mij over aan te vallen en zocht mij wijs te maken dat deze woorden niet in de Heilige Schrift stonden. Ik kon mijzelf ook volstrekt niet herinneren waar deze woorden stonden. Toch gaf ik het niet helemaal op, want deze woorden, de stad is geslagen, kon ik niet uit mijn gedachten houden. Ik bleef hopen dat er spoedig een oplossing zou komen uit mij pijnlijke onzekerheid.

Diezelfde middag toen ik van mijn werk weer naar huis liep, kwam er een buurman recht op mij af. Met blijdschap op zijn gezicht riep hij mij toe: 'Norfolk is ingenomen, trek maar direct je laarzen aan en ga je vrouw halen!'

Wat een boodschap, het kon mij niet tegenhouden om mijn ogen naar de hemel te slaan en te zeggen: 'Is dat het Heere, wat U mijn vanmorgen vroeg, te zeggen had?' Wat was ik beschaamd dat ik door twijfel de Heere onteerd had en mijzelf de hele dag van blijdschap had laten beroven. Nu de stad geslagen was bleef er voor mij geen twijfel over dat

Leanhaven-Bay, wat zeven uur lopen daar vandaan lag, ook door de Noordelijke troepen bezet was. Dan zou ik nu ook mijn vrouw en kinderen kunnen bereiken.

Toen ik het nader ging overdenken, begreep ik dat ik deze zaak wat te haastig bedacht, want hoewel ik het hartelijk begeerde om mijn vrouw en kinderen weer te zien, zag ik toch nog een groot gevaar. Iedereen uit die buurt kende mij en wist dat ik gedeserteerd was. De haat en verbittering die ik onder de mensen, voor mijn vlucht, reeds bij velen gezien had, zou na de nederlaag niet verbeterd zijn.

Wat te doen?

Dit alles bij elkaar genomen gaf mij zoveel angst dat ik veertien dagen niet kon besluiten wat ik moest doen of laten. De strijd in mijn binnenste was hevig; de onzekerheid over de toestand van mijn lieve vrouw en kinderen, met het verlangen hun weer te zien en aan de andere zijde het gevaar waarin ik mijzelf zou brengen wanneer ik naar die plaats zou gaan. Dit alles dreef mij voortdurend uit tot de Heere, Die alleen raad, wijsheid, maar vooral geloofsmoed en vertrouwen kan geven op Zijn almacht en bescherming. Maar ik mag er ook bijzeggen dat Hij dat wil geven, want de heerlijke geruststellende belofte: *'En Ik zal haar wezen, spreekt de HEERE, een vurige Muur rondom; en Ik zal tot Heerlijkheid wezen in het midden van haar'* (Zach. 2:5), kwam mij zo levendig voor de geest, dat ik mij bemoedigd in staat gevoelde om de reis te ondernemen.

Maar zie, opnieuw werd ik door vrees en twijfel overvallen. Ik maakte hieruit op dat de grond van mijn vertrouwen te zwak was, en mij wellicht spoedig geheel zou ontvallen. Het gevolg was dat ik mijn voornemen niet uitvoerde, maar mij met meer aandrang van de ziel tot de Heere mocht wenden. Ik smeekte Hem of Hij mij wilde verzekeren om mij tot een Leidsman te zijn op deze gevaarlijke onderneming. Zonder deze verzekering van de Heere te hebben ontvangen, durfde ik het niet wagen.

De herinnering hoe ik twee jaar geleden naar het zuiden gegaan ben, om verbetering te krijgen in mijn tijdelijke omstandigheden, zonder de goedkeuring des Heeren, was nog zo hevig, dat ik er van huiverde om nu weer mijn eigen raadsman te zijn. Menig een, die nog maar kort op de weg tot het eeuwige leven mag zijn, kan soms ernstig afdwalen, door niet nauwkeurig te letten op het antwoord dat de Heere beloofd heeft te zullen geven op het gebed. Hij dient zich over te geven, in de diepste afhankelijkheid, met verlies van eigen wil en zin, aan de Goddelijke vrijmacht. Om niet te komen tot grote onheilen en schade aan ziel en lichaam.

Zo was het met mij gegaan en ik heb hiermee een bijzonder harde les moeten leren, wat voor mij wel een gunstig verloop mocht krijgen. Nu waren mijn ogen steeds op de Heere gevestigd of het Hem behagen mocht mij in deze benauwdheid een gunstig antwoord te willen geven.

In de schuilplaats des Allerhoogsten

Nadat wij in deze omstandigheden acht dagen hadden doorgebracht, was de Heere zo goed, door ons van Zijn almachtige en genadige bescherming te verzekeren. Alle vrees en beklemndheid was weggevallen door de woorden uit Psalm 91 vers 5: *'Gij zult niet vrezen voor de schrik des nachts, voor de pijl die des daags vliegt...'*. Die woorden kwamen met zoveel nadruk en doordringende kracht tot mijn ziel, zodat ineens alle bedenkingen en berekeningen wegvielen en plaats maakten voor het geloofsvertrouwen. Dat deed mij uitroepen: 'Ik zal niet vrezen voor tienduizenden.'

Tot de buren sprak ik: 'Ik ga nu alleen weg, maar u zult mij terug zien komen met mijn vrouw en kinderen.' Ik mocht vast geloven dat ik ze weer terug zou krijgen.

Na nu niet langer meer te wachten ben ik de volgende morgen, met een verruimd en verblijd hart naar New York vertrokken. Vandaar met een schoener naar Yorktown en na een kort oponthoud ging ik te voet naar Fort Monroe. Ik kon die avond geen nachtverblijf vinden voor minder dan drie dollars, daarom besloot ik om bij de rivier de nacht door te brengen. Maar het duurde niet lang of ik werd door een nachtpost tegengehouden. Hij mocht niemand doorlaten om daar te blijven, waarschijnlijk uit vrees voor verspieters. Ik liep door tot ik een tweede wacht tegenkwam, met dezelfde ervaring. Bij de derde wacht werd het ernstiger. Hij kwam driftig op mij af, met zijn bajonet en verklaarde mij dat ik gearresteerd was. Hij dacht dat ik een spion was en sloeg alarm.

Direct kwam er een sergeant met vier gewapende soldaten, die mij bij de hoofdwacht brachten, om in voorarrest te houden. Goedkoper en veiliger kon ik niet terecht komen. Ik legde mijn hoofd gerust neer en genoot een zeer verkwikkende slaap.

Generaal Wool

De volgende morgen werd ik bij generaal Wool gebracht, die mij direct herkende als zijnde de zelfde persoon die hij negen weken geleden een reispas naar Sayville had afgegeven. Hij gaf opdracht om mij direct de vrijheid te geven.

Nu had ik het door mij voorgestelde doel bijna bereikt en met meer haast liep ik naar de stad Norfolk, om zoals ik hoopte voor de avond, mijn lang begeerde wens vervuld te krijgen.

Toen ik in de stad kwam ben ik eerst naar generaal Vúle gegaan, die mij vriendelijk ontving. Ik vroeg hem om mij enkele soldaten mee te geven als begeleiding door de onveilige bossen. Maar aan dat verzoek kon- of wilde hij niet voldoen. Alleen kreeg ik een begeleidingsbrief mee, met de volgende inhoud:

Departement Virginia, stad Norfolk, 29 mei 1862.

Dit vrijgeleide is afgegeven aan Bastiaan Broere. Alle officieren en soldaten die tot het leger behoren van de Verenigde Staten, worden hierbij gelast, deze vrijgeleide te erkennen. En in geval van nood bescherming te geven.

Op order van E.L. Vúle, Brigade-Generaal

Harry Russel, Luitenant

Nu was ik klaar voor het laatste stuk van mijn reis. De afstand was nog ongeveer zeven uur lopen om mijn woning te bereiken. Maar juist dit laatste stuk van mijn reis had mij de laatste weken veel strijd en vrees gekost. Hoewel ik nu geen vrees gevoelde. Besepte ik wel dat voorzichtigheid en oprechtheid mijn plicht was. Daarom besloot ik om mijn vrouw te schrijven dat ik nu gezond en goed te Nordfolk was. En wanneer het mogelijk was dat zij met de kinderen naar mij toe te komen. De brief was klaar, maar nu was mijn grote vraag, hoe ik die brief bij haar kon laten bezorgen. Want het postverkeer was na de inneming van Nordfolk in de zuidelijke richting afgesloten.

De zwarte vriend

Toen ik door de stad liep kwam ik op een grote vismarkt, waar veel vis werd bezorgd vanuit de plaats waar mijn vrouw en kinderen woonden. Onder de veel bekenden, die allen nog in dienst waren als slaven, was er één persoon die mij niet alleen bekend was, maar waar ik ook mee bevriend was.

Deze arme slaaf, die onder een zwarte huid een oprechte ziel verborg, toonde voor ons een hartelijke toegenegenheid. Dat reeds vanaf de tijd dat wij in Leanhaven Bay woonden. Toen hij opmerkte dat wij godsdienstige mensen waren, liet hij ons weten dat hij een sterke begeerte had om te kunnen lezen zodat hij dan zelf ook Gods dierbaar Woord kon onderzoeken.

Mijn oudste dochtertje Mina was toe 10 jaar en zij kon de Engelse taal vrij goed lezen. Zij nam toen de taak van onderwijzeres op zich en na ruim 2 maanden was onze vriend in staat om de Bijbel te lezen.

De dankbaarheid van deze man was voor ons al een rijke beloning. Overigens was het wel gewaagd om

een neger slaaf te leren lezen, omdat iedereen wist, zowel vrijen en slaven, dat het streng verboden was om het minste onderwijs aan slaven te geven. Om die reden was het dat hij alleen een bezoek aan ons bracht wanneer het donker was. Dan sloop hij met zijn leerboekjes onder zijn kleren naar onze woning.

Direct wanneer deze vriend mij herkende kwam er een blijde glans op zijn gelaat, zodat hij met moeite zijn blijdschap kon onderdrukken, daar dit gevaarlijk was voor zijn makkers.

Zonder zich te bedenken nam hij met de grootste gewilligheid de taak op zich om de bewuste brief bij mijn gezin te bezorgen. Hij was blij, zijn dankbaarheid op deze wijze te laten zien en opmerken.

Na een kort, maar hartelijk afscheid ging hij weer naar zij mensen terug, om samen met hen de lege wagens naar hun baas terug te brengen. Daar kwamen zij tegen de avond thuis.

Een blijde boodschap

Na 6 uur 's avonds was hij vrij en toen begon zijn gevaarlijk werk om de brief met uiterste voorzichtigheid te bezorgen. Al de slavenhouders in de buurt hadden mij de dood gezworen, daar ik andere gedachten dan hun had.

Hij wachtte tot het geheel donker was en nam plaats in een roeiboort. Het was 2 uur in de nacht toen hij bij mijn vrouw aanklopte, en zij herkende hem direct aan zijn stem. Hij sprak kort met haar en gaf haar de bewuste brief. Met haast ging hij weer terug, om voor dat het licht was weer op de plaats van bestemming te zijn.

Wat was mijn lieve vrouw verblijd met dit bericht, daar zij niet wist of ik dood of levend was. Zij kon die nacht niet meer slapen, want zij had veel te overdenken na het lezen van dit bericht.

Maar wat moest zij doen, want het was onmogelijk om met 5 kinderen, waar de jongst pas 6 maanden oud was, een loopafstand van 7 uur af te leggen. Op de hulp van mensen die een paard en wagen hadden kon zij beslist niet rekenen, daar iedereen verbitterd op mij was. En om op mijn brief te beantwoorden was voor haar ook onmogelijk.

10 Weer samen met vrouw en kinderen

Nadat ik mijn brief aan mijn zwarte vriend had meegegeven, had ik ook mijn persoonsbewijs laten zien, want niemand mocht Norfolk aan de zuidzijde verlaten zonder dat bewijs. Ik ging zoveel mogelijk naar buiten om te zien of ik mijn vrouw langs de brede weg nog niet zag komen.

's Nachts ging ik naar het kamp waar ik heel goed behandeld werd en van de soldaten dekens kreeg tegen de kou van de nacht.

Drie dagen heb ik daar gewacht en ik begreep dat het onmogelijk was voor mijn vrouw om te komen. Daarna besloot ik om er zelf naar toe te gaan.

Nadat ik mij nogmaals aan de bescherming van de Allerhoogste had bevolen, ging ik de volgende morgen zelf in de richting van mijn woonplaats.

Tot mijn grote blijdschap bereikte ik om ongeveer 9 uur in de avond de oever van de Leanhaven-Bay. Ik was niet één voetganger in de dichte bossen tegengekomen.

Maar nauwelijks was ik bij het strand gekomen, toen iemand mij passeerde die mij kende uit de tijd toen wij samen als rekrut de exercitie geleerd hadden.

Met boze woorden snauwde hij mij toe: 'Die dood was, is weer levend geworden'. Ik antwoordde hem kort: 'Ik ben nooit dood geweest', en liep verder.

Dichtbij waren er enkele slaven in hun roeiboort bezig. Ik liep daarheen en vroeg of zij mij naar mijn vrouw wilden brengen, omdat zij mij goed kenden. Maar juist daarom waren zij er bang voor om mij te helpen. Zij zeiden: 'Juist daarom durven wij het niet doen, want onze meesters zouden het ons duur betaald zetten.'

Maar toen ik hun een dollar liet zien kwam er een glimlach op hun gezicht en zij zeiden: 'Spring maar in.' Klaar was ik!

Weer bij elkaar

Ruim een half uur later ging ik mijn woning binnen. De onuitsprekelijke blijdschap te beschrijven is niet mogelijk. Elkaar weer te mogen zien na een bange scheiding van bijna 3 maanden.

Wij waren beiden sprakeloos van blijde aandoening. Mijn vrouw zag er goed uit en onze lieve kinderen lagen te slapen. Ik kon mij niet inhouden om hun frisse, blozende wangen te kussen.

Toen wij wat tot rust gekomen waren merkte ik dat mijn vrouw toch onrustig en angstig was. Zij was ongerust dat mijn leven in gevaar was. Dat was inderdaad zo wanneer ik niet voorzichtig was, door naar buiten te gaan.

De plantagehouders en anderen die slaven in dienst hebben, hadden in het openbaar over mij gezegd: 'Hangen is te goed voor hem, branden moet hij.' Al deze en nog meer andere dreigementen hoorde ik kalm en met inwendige rust, door het geloofsvertrouwen aan. Ik werd niet in het minste geschokt en op vaste toon sprak ik: 'O vrouw, Die vóór ons zijn, zijn meer als die tegen ons zijn; wees er verzekerd van dat geen leed ons zal wedervaren.' Deze weinige woorden hadden de gewenste uitwerking op haar, zodat zij rustig werd.

Nu overdachten wij samen op welke wijze wij met onze vijf kinderen onze vijanden zouden ontvluchten. Die afstand te voet afleggen was niet op zijn plaats om over te praten. Met paard en wagen het te doen was ook niet mogelijk. Wij zagen af om over het

land de vlucht te nemen, temeer ook het gevaar om in de bossen overvallen te worden. Daar was mijn vriend Veen waarschijnlijk ook overvallen. Hij was alleen weggegaan en na enige tijd heeft niemand meer iets van hem vernomen.

Wij besloten om met een roeiboot onze reis te aanvaarden. Maar gezien de kwaliteit van deze boot was het een gevaarlijke onderneming. Te meer daar het water gevaarlijk was om een reis van twaalf mijlen te aanvaarden. Maar er bleef geen andere weg over voor ons. Alleen moesten wij wachten tot het water wat rustiger was, want het weer was al dagen onstuimig en gevaarlijk. Er was ook veel regen en wind.

Opnieuw op reis

Zo verliepen er dertien dagen, maar wat was dit een pijnlijk wachten. Het werd mij te eng in mijn woning, het werd mij als een gevangenis. In het begin kon ik mijn vrouw bemoedigen, maar nu kwam ik in een toestand waar David van spreekt in Psalm 30: 7 en 8: *'Ik zeide wel in mijn voorspoed: ik zal niet wankelen in eeuwigheid. Want HEERE, Gij had mijn berg door Uw goedgunstigheid vast gezet; maar toen Gij Uw aangezicht verborgt, werd ik verschrikt.'*

Maar ook nu was het uur van onze verlossing dichtbij. De andere morgen was het goed weer, met een prachtig opgaande zon. Een onbewolkte hemel en een frisse gezuiverde atmosfeer, lokte ons uit en bemoedigde ons om de woning te verlaten.

Het nam niet veel tijd in beslag om het benodigde eten en drinken in de boot te brengen. De meubels en ons vee moesten wij achterlaten. Een nieuw, zwarte walnoot houten tafel namen wij mee; deze gebruiken wij nog steeds.

Zonder dat iemand ons zag, staken wij van wal. De wind werd wat krachtiger, zodat ik wat bezorgd werd of onze reis toch wel gunstig zou aflopen. Het was een lange tocht en omdat ik maar alleen kon roeien ging het maar langzaam vooruit. Tegen het ondergaan van de zon hadden wij ongeveer tweederde van de reis achter ons. Maar nu moesten wij nog op een gevaarlijk plaats oversteken. Hier had ik een hele dag al tegenop gezien, temeer daar er een stevige wind opgestoken was.

Gods trouwe zorg

Maar o, wat werd mijn klein-gelovigheid weer dubbel beschaamd. De zon was nauwelijks onder, toen ook de wind verminderde en het windstil werd. Verder had die trouwe en goeddoende God het zodanig beschikt, in dit bekende water, waar altijd een vliegende stroom is, nu juist de overgang van eb naar vloed overging. Tijdens deze gunstige gelegenheid voerden wij rustig door. Ik richtte de koers naar een in het midden gelegen fort Ripraps.

Het was intussen 10 uur toen de soldaten die daar gelegerd waren, het klikklakken van de roeispanten hoorden. Omdat de maan helder scheen hadden zij ons spoedig in het gezicht. Zij schenen te begrijpen dat wij arme vluchtelingen waren. Met een groot aantal werden wij opgewacht en na onze aankomst haalden zij mijn vrouw en kinderen uit de boot. Zij werden meegenomen naar de warme en ruime kajuit van een oorlogsschip.

Toen zij daarmee bezig waren en mij niet opmerkten, gevoelde ik mij plotseling niet goed worden. Waarschijnlijk door blijdschap en uitputting overweldigd, viel ik bewusteloos neer. Het duurde niet lang voor ze mij vonden en mij bij mijn gezin brachten.

Direct werd de boot in beweging gebracht en in korte tijd waren wij bij het fort Monroe. Wij stapten aan wal en werden door enkele soldaten naar een hotel gebracht. Het leek wel een paleis, waar wij op een van de verdiepingen een ruime slaapkamer kregen en van al het nodige voorzien werden.

Wat ik toen gevoelde, nu ik met mijn vrouw en kinderen in een totale veiligheid mocht komen, kan ik niet beter weergeven dan met Psalm 66 vers 5 en 6:

*Een net belemmerd' onze schreden;
Een enge band hield ons bekneld;
Gij liet door heerszucht ons vertreden;
Gij gaaft ons over aan 't geweld;
Hier scheen ons 't water t' overstromen,
Daar werden wij bedreigd door 't vuur;
Maar Gij deed ons 't gevaar ontkomen,
Verkwikkend ons ter goeder uur.*

*Door 's Hoogsten arm 't geweld onttogen,
Zal ik, genoopt tot dankbaarheid,
Verschijnen voor Zijn heilig' ogen
Met offers, aan Hem toegezeid.
Ik zal, nu ik mag ademhalen,
Na zoveel bange tegenspoed,
Al mijn geloften U betalen,
U, Die in nood mij hebt behoed.*

Dit hadden wij letterlijk doorleefd!

Opnieuw geholpen

Nu bestond er geen enkele reden om nog langer hier te blijven en wij vertrokken met de eerste boot naar Baltimore. Vanaf daar reisden wij, zonder onderbreking, met de trein naar Philadelphia. Daar kwamen wij 's avonds om 11 uur aan. Die lange reis was voor onze kinderen erg vermoeiend, zodat het heel wat inspanning kostte om nu nog verder met hen door de stad te gaan. Zij werden steeds door slaap overvallen en waren met veel moeite wakker te houden.

Uiteindelijk kwamen wij toch bij het station aan. Toen ik in mijn geldzakje keek zag ik dat het bijna leeg was. Dit bracht mij in een grote zorg, want de reiskosten van hier naar New York schatte ik op 9 dollars. Ik had echter maar 2 dollars meer over. Wij moesten nog lang in de wachtkamer zitten.

Mijn vrouw zat op een bank, met het kleinste kind in haar armen. De andere kinderen zaten met weinig, maar wel schone kleren naast haar. Zij zaten daar allen op blote voeten. Ik zat erbij, in gedachten verzonken, hoe het nu verder moest.

Toen kwam er een keurige heer voorbij, die met aandacht naar de kinderen, op hun blote voeten keek. Wel wat nieuwsgierig stelde hij mij enkele vragen, die ik openhartig en vrijmoedig beantwoordde. Hierop gaf hij mij een halve dollar en vroeg aan de andere

reizigers, die alles gehoord hadden, zijn voorbeeld op te volgen. Verschillende reizigers gaven hier gehoor aan en gaven ons ook wat. Weer was ik geholpen! Ook de conducteur, die intussen de wachtkamer was binnengekomen hielp hierin mee. Mijn vrouw en ik moesten maar alleen reisgeld betalen.

Toen wij in Jersey City aankwamen heb ik eerst een schoenenwinkel gezocht om voor de 4 kinderen schoenen te kopen. Door de milde gevers was ik nu hiervoor in de gelegenheid. Omdat het nog maar 5 uur in de morgen was, duurde het nog een lange tijd voordat de winkels geopend werden.

Toen de winkelier ons zag kon hij ook niet nalaten te vragen waar wij naar toe moesten. Met weinig woorden antwoordde ik op zijn vragen, met het gevolg dat wij de schoentjes voor de inkoopprijs konden kopen. Ook deze man voelde mee in onze zorg.

Terug in Sayville

Toen wij de Hudson rivier waren overgestoken, zag ik een man die kapitein was op een schip, met een lading oesters, met bestemming naar New-York te varen. Graag wilde hij mijn vrouw en kinderen meenemen naar Sayville. Zelf moest ik nog enkele kleine zaken in de stad doen, waarna ik hen volgde naar Sayville.

Toen ik daar aankwam werd ik door landgenoten hartelijk verwelkomd. Ook de gemeenteraad van het dorp kwam om ons te begroeten en geluk toe te wensen. Zij waren ook erg benieuwd hoe wij uit de strik ontkomen waren.

Ons huisje waar wij vóór ons vertrek naar het zuiden in woonden, wat ons eigendom was, werd direct voor ons ingeruimd. Maar dat was dan ook ons enige bezit. Ook hadden wij nauwelijks geld om brood voor onze kinderen te kopen. Nog minder voor kleren, bedden en andere benodigheden. Er om vragen, dat kon en mocht ik niet. Daarvoor had ik teveel heel opmerkelijke zaken van de wonderdoende hand van mijn Verbondsgod gezien en ontvangen.

Eben Haëzer

De verzekering dat die God, die ook mijn verzoende en lieve Vader in Christus was, was zeer levendig. Het was zó sterk dat ik uit liefde en hoogachting voor Zijn dierbare Naam, dat ik de vele behoeften, die wij toen hadden, niet aan mensen durfde klagen. Hoewel ieder dit kon zien en begrijpen.

Hoewel de priester en de leviet (land- en geloofsgenoot) voorbij gingen, werd alleen het hart van een zekere Samaritaan tot barmhartigheid bewogen. O, hoe dikwijls stuurt de Heere Zijn hulp juist van een zijde waar wij het niet van verwachten: *'Ik zal zeggen tot het noorden:Geef; en tot het zuiden:Houd niet terug;'* (Jes. 43:6a). Dat was ook mijn ervaring.

Eerst werd mij een boot aangeboden, waarmee ik mijn brood kon verdienen. Daarna werd mij leengeld aangeboden tegen een redelijke rentevergoeding. Hiermee kon ik een ruime winst maken, zodat wij al spoedig geen gebrek meer hadden, maar zelfs overvloed.

O, het herdenken van die eerste dagen, toen ik weer in mijn, nu meer dan voordien geliefde woning werd terug gebracht! Dat doet mij dikwijls tranen schreien van een dankbare en ootmoedige blijdschap.

Toen richtte ik mijn Eben-Haëzer op, want werkelijk, de Heere alleen had ons geholpen en Hem alleen zij de eer toegebracht!

Het was niet alleen dat de Heere zo ruim in onze noden voorzag, want vóór de uitredding gezien werd, gaf Hij zoveel genade, dat ik in een stil geloof mijn oog op Hem mocht slaan, zoals de ogen van een knecht op zijn heer.

O, geliefde vrienden, wie kan de zalige troost uitspreken die de Heilige Geest in het hart van Zijn kinderen werkt. Zij hebben door het zaligmakend geloof en met helder bewustheid Christus als hun Profeet, Priester en Koning omhelst en aangenomen. Wanneer zij in wegen van druk en bekommering komen, dan ervaren zij in Hem een eeuwige Rotssteen, wiens werk volkomen is. Dat geldt zowel in hen, als voor hen, voor de tegenwoordige en de toekomstige tijd.

Terugblijk

Hiermee zou ik nu mijn levensgeschiedenis kunnen besluiten, hoewel er vanaf 1882 tot 1887 weer veel gebeurd is met mij en mijn zeven kinderen.

Nu zijn er reeds zes getrouwd, waarvan de meesten ook rijk gezegend zijn met kinderen. Hierin is ook letterlijk vervuld de belofte uit Psalm 128 vers 3-6, wat ik van de Heere ontvangen heb, toen ik Hem met betrekking tot mijn huwelijk, om licht en wijsheid smeekte.

Ik heb mogen zien, toen het ook mijn wens en bede was zoals van Abraham: *‘Och, dat Isamaél mocht leven voor Uw aangezicht!’* (Gen. 17:18b). Dat dit ook de wens en bede mag blijven voor al mijn kinderen met hun echtgenoten en kleinkinderen. Mocht dit altijd zijn met de onderwerping: *‘doch niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt’* (Matth. 26:39b).

Verder, geliefde vrienden in de Heere, sta mij toe om deze bladzijden te besluiten met Gods Woord uit 1 Petrus 5 vers 10 en 11: *‘De God nu aller genade, Die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben, Dezelve volmake, bevestige, versterke en fundere ulieden. Hem zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid, Amen’.*

Toelichting op de Amerikaanse Burgeroorlog

In de voorgaande levensgeschiedenis van Bastiaan Broere komt de slavernij, die er in die tijd nog heerste, duidelijk tot uitdrukking.

De slavernij wat in veel landen geschaft is, wordt hier en daar nog wel gevonden. Veel is er ook over geschreven, door voor- en tegenstanders. Ook wordt er in Gods Woord over gesproken. De vraag is wel of het uitdrukkelijk een Goddelijke instelling was, of een vermeend recht onder de mensen om zo met elkaar om te gaan?

In de 19^e eeuw is er verandering ontstaan, over de slavenhandel. Het Britse Rijk had in 1833 de slavernij afgeschaft, maar in de Verenigde Staten van Noordelijke deel en het Zuidelijke deel van Amerika is het letterlijk uitgevochten. Enige toelichting is hier op zijn plaats.

Al vele jaren was er een hevig verschil in opvattingen hierover in de Noordelijke Staten (Unie) en de Zuidelijke staten (Confederatie). In het Zuiden was een meerderheid Rooms Katholiek en in het Noorden het grootste deel Protestant.

In het Zuiden was het een heel belangrijk onderdeel van het bestaan, wat in het Noorden al langere tijd afgeschaft was. Steeds werd er van uit het Noorden druk uitgeoefend om de slavernij te doen ophouden. Maar de verhouding werd hierdoor alleen maar nog meer opgescherpt.

Rond 1860 voelden de Zuidelijke staten zich economisch steeds meer achtergesteld. De economie kwam in het Noorden tot een grote bloei. Ook de wapenindustrie was veel rijker dan in het Zuiden.

Het bekende boek *De Negerhut van Oom Tom* had een sterke invloed uitgeoefend op de heftige discussies over de slavernij. Volgens Abraham Lincoln deed dit boek de maat overlopen, wat echter door anderen een gevolg van de Burgeroorlog werd genoemd.

Intussen was in de Noordelijke Staten voor president gekozen Abraham Lincoln. De verkiezing van Lincoln tot president, op 6 november 1860, leidde min of meer tot afscheiding van de Zuidelijke Staten. Op 20 december scheidde de eerste Zuidelijke Staat, South Carolina zich af, die toen een nieuwe staat uitriepen. In de Zuidelijke Staten werd Jefferson Davis op 9 februari 1862 tot president gekozen.

Lincoln zond hulp aan het bedreigde fort Sumter voor de haven van Charleston. Toen de zuidelijken dit fort beschoten was de oorlog begonnen. Deze heeft geduurd van 12 april 1861 tot 9 april 1865.

De legercommandant van het Noorden was eerst George B. McClellan en later George Meade, maar beiden zijn vervangen door Ulsses S. Grant. In het Zuiden was Robert E. Lee legercommandant, die in veel situaties als een uitstekende generaal tot een voorbeeld was.

De Noordelijken hadden een grote sterke vloot, die direct de haven van Charleston blokkeerden. Maar twee jaar lang leden de Noordelijken regelmatig nederlagen, in steeds

weer terugkerende confrontaties. De legers werden steeds groter, maar ook het bloedvergieten werd steeds ernstiger. De Zuidelijken probeerden uiteindelijk om het noorden binnen te dringen, wat echter mislukte.

Toch was het duidelijk dat de Zuidelijke legers nogal succes boekten onder leiding van hun commandant Lee, vooral in mei 1863. Deze raakte daardoor wat overmoedig en hij maakte grote plannen om de hoofdstad Washington aan te vallen.

Intussen waren was het Noordelijke leger op volle sterkte gekomen en kwamen er hier reusachtige legers tegenover elkaar te staan.

Zo begon in juli 1863 de beslissende slag bij Gettysburg en Vicksburg, wat zuidelijker. Drie dagen lang werd hier een verschrikkelijke strijd gestreden, wat veel bloed gekost heeft. Op de derde dag deed generaal Lee met zijn soldaten een bijzondere poging, om de tegenstanders te verslaan, maar juist deze poging was voor de Zuiderlijken fataaal. Het liep op een grote nederlaag uit en Lee blies de aftocht.

Tot ergernis van Lincoln had zijn generaal Meade geen opdracht gegeven om de vijand te achtervolgen en te vernietigen.

Daarom werd daarna Ulsses S. Grant tot bevelvoerder aangesteld. Hij was een generaal met veel inzicht en met de nodige tactieken wist hij de verschillende afvallige staten te heroveren.

In mei 1864 werd de laatste grote slag geleverd, richting Atlanta, de hoofdstad van Georgia. Daarna ging de strijd nog door tot maart 1865.

Door een mislukte aanval van de troepen van Lee, in de wouden van Virginia, werden zij plotseling omsingeld door de legers van Grant. De keuze was, vechten tot de laatste man of overgeven.

Op 9 april 1865 tekende Lee te Appomattox Courthouse tot overgave en hiermee stortte de vechtlust in elkaar. Vanaf 13 mei waren er hier en daar nog schermutselingen, tot November 1865. Toen werden de wapens neergelegd, maar de nagedachtenis zou blijven voortleven.

De verliezen van de troepen waren geweldig. Het kostte het Noorden 360.000 manschappen en het Zuiden verloor 258.000.

Vijf dagen na nadat de vrede getekend is werd Lincoln doodgeschoten, maar zijn gedachtenis zou blijven voortleven!

Zijn korte toespraak na de slag bij Gettysburg

De **Gettysburg Address** is een korte toespraak van Amerikaans president Abraham Lincoln, uitgesproken op 19 november 1863 bij de wijding van het Soldier's National Cemetery te Gettysburg in de staat Pennsylvania.

Lincoln was een van de twee genodigde sprekers bij de wijding van het graf van 7.863 Amerikanen die gesneuveld waren bij de Slag bij Gettysburg. De hoofdgenodigde was de bekende spreker Edward Everett, die een rede van net geen twee uur hield. Lincoln was als achteraf uitgenodigd en hield een toespraakje van 266 woorden, minder dan twee minuten

In zijn korte toespraak probeerde Lincoln samen te vatten waarom de sprekers en toehoorders die dag tezamen waren. Hij sprak over de reden achter het ontstaan van de

jonge republiek der Verenigde Staten en waarom een verschrikkelijke oorlog die republiek nu in tweeën aan het scheuren was. En waarom de mensen die begraven waren op dat kerkhof hun offer hadden gebracht.

Lincolns korte en simpele toespraak wordt beschouwd als de meest elegante en beeldschone samenvatting van de Amerikaanse Burgeroorlog die er is. De reden waarom hij gevochten werd, het hogere doel achter al de ellende die hij bracht, de drijfveren van de gehele Amerikaanse samenleving in die tijd. Generaties Amerikaanse schoolkinderen hebben deze woorden uit het hoofd geleerd en Lincolns poëtische woorden zijn vereeuwigd op het op het op het Lincoln Memorial:

Zevenentachtig jaar geleden brachten onze vaders op dit continent een nieuwe natie voort, ontstaan in vrijheid en toegewijd aan het beginsel dat alle mensen als gelijken zijn geschapen. Nu zijn we verwickeld in een grote burgeroorlog, die beproeft of deze natie, of elke natie zo ontstaan en toegewijd, lang stand kan houden. We zijn bijeen op een groot slagveld van die oorlog. We zijn gekomen om een deel van dat veld toe te wijden als laatste rustplaats voor hen die hier hun levens gaven opdat deze natie mocht leven. Het is al met al gepast en juist dat we dit doen.

Maar in ruimere zin kunnen wij deze grond niet toewijden, wij haar niet zegenen, wij haar niet heiligen. De dappere mannen, overlevenden en gesneuvelden, die hier streden hebben haar gezegend ver boven onze armzalige macht daaraan toe of af te doen. De wereld zal amper opmerken, noch lang onthouden, wat wij hier zeggen, maar ze kan nooit vergeten wat zij hier deden. Het is aan ons, die leven, om ons toe te wijden aan het onvoltooide werk dat zij die hier vochten al zo nobel vooruit hebben gebracht. Het is dan aan ons om ons hier toe te wijden aan de grote taak die voor ons overblijft: dat uit deze geëerde doden we een versterkte passie kunnen putten voor het doel waarvoor zij de laatste volle dosis toewijding gaven; dat we hier plechtig vastleggen dat deze doden niet vergeefs zullen zijn gestorven; dat in deze natie, onder God, een nieuwe vrijheid zal opleven; en dat bestuur van het volk, door het volk, voor het volk, niet van de aarde zal verdwijnen.

Gedeeltelijk overgenomen uit: Wikipedia

Het levenseinde van Charlie Coulson, tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog

Charlie Coulson (1846-1863)

De slag bij Gettysburg

Charlie Coulson werd betrokken in de strijd op 1-3 juli 1863 bij Gettysburg (links boven Washington) en ernstig verwond, werd hij naar het dichtstbijzijnde hospitaal afgevoerd. Hij was één van de achthonderd soldaten bij wie één of meerdere van de ledematen geamputeerd moest worden. Hij was zó verwond dat zijn arm én been afgezet moest worden.

De trommelslager

Charlie was nog maar 17 jaar toen hij ook opgeroepen werd om voor de vrijheid te strijden. Hij was nog te jong en daarom werd hij ingedeeld als trommelslager, maar ook deze jongens moesten mee strijden tegen de vijand.

In het hospitaal kwam de assistent van de chirurg met een verpleger bij hem, om hem de narcose toe te dienen vóór de operatie. Maar hij weigerde dit beslist en verzocht dringend om de chirurg te mogen spreken. Dit was dokter Max L. Rossvally, een Duitse officier, die naar Amerika geëmigreerd en daar bij geneeskundige troepen was ingedeeld en een onvoorstelbaar werk te verrichten had in het betreffende hospitaal. Hij was een Jood. Zijn ervaring met Charlie heeft een diepe indruk op hem gemaakt en hij heeft het zelf opgeschreven.

Het verslag van de Joodse officier

Toen ik bij het bed van Charlie geroepen was vroeg ik hem: ‘Waarom wil je niet dat wij je de narcose toedienen? Toen we je op het slagveld gevonden hebben was je zó zwak, dat we het eigenlijk niet de moeite waard vonden om je naar het hospitaal te laten brengen. Maar op datzelfde moment dat ik bij je stond deed je je grote blauwe ogen open en ik dacht toen dat je mogelijk nog een moeder had, die mogelijk op dit ogenblik aan haar zoon dacht. Ik wilde je niet zo onder de blote hemel laten sterven en liet je hier naar toebrengen. Maar je hebt zoveel bloed verloren, dat je te zwak bent om de operatie, zonder narcose te doorstaan. Daarom is het beslist beter om dit zeker toe te dienen.’

Geweigerde narcose

Charlie keek mij ernstig aan en zei: ‘Dokter, toen ik nog maar 10 jaar was heb ik op een zondagmiddag in de zondagschool mijn hart aan de Heere Jezus overgegeven. Toen mocht ik Hem reeds leren kennen en in Hem geloven. Vanaf die tijd heb ik steeds op Hem vertrouwd. Hij is mijn Hulp en mijn Kracht, Hij zal mij ook nu nabij zijn, als u mijn been en arm afneemt.’

Ik vroeg hem of hij dan een glas brandewijn wilde drinken. Maar ook nu kwam er een weigerend antwoord van hem en zei: ‘Dokter toen ik ongeveer twaalf jaar oud was, knielde mijn moeder eens met mij neer, ze sloeg haar arm om mijn hals en sprak: Charlie, ik wil nu voor jou tot de Heere Jezus bidden dat je nooit een druppel sterke drank zult

drinken. Je vader gebruikte dikwijls helaas maar al te veel van dit verderfelijke vocht en ik heb God beloofd, dat, zo Hij mij daartoe genade zou geven, ik je zo zou opvoeden, dat je niet alleen zelf voor deze ellende bewaard zou worden, maar ook anderen hiervoor zou kunnen waarschuwen.

Zo sprak mijn moeder en ze deed toen een hartroerend gebed, dat mij steeds is bijgebleven. Ik ben nu zeventien jaar, maar heb, Gode zij dank, nog nooit sterken drank gedronken. Naar alle waarschijnlijk zal ik nu binnenkort door God opgeroepen en nu zou u mij, met brandewijn op de lippen tot Hem willen zenden?’

Nooit zal ik de uitdrukking vergeten die op het gezicht van de jongen lag, toen hij deze woorden sprak. Tot op dit ogenblik was er, als Jood, niets dan haat in mijn hart geweest voor Jezus. Maar nu kon ik niets anders dan bewondering hebben voor de trouw van deze jonge soldaat voor zijn Redder. Zijn liefde voor Hem en zijn vast vertrouwen op Hem, roerden mijn hart.

Ik deed daarom voor deze jongen, wat ik nog nooit voor een andere soldaat gedaan had. Ik vroeg hem namelijk of hij de veldprediker wilde spreken. En hij antwoordde bevestigend.

De veldprediker op bezoek

Toen de veldprediker kwam, herkende hij den gewonde als een die regelmatig de bidstonden in het militair tehuis had bezocht. Toen hij hem de hand gaf, sprak hij bewogen: ‘Arme jongen, wat doet het mijn leed je zó terug te vinden.’

Maar Charlie sprak: ‘O, het gaat goed met mij, de dokter wilde mij onder narcose laten brengen of brandewijn geven, maar ik heb het geweigerd. Wanneer nu mijn Heiland mij roept, dan kan ik helder van geest en helemaal nuchter aan die roepstem gehoor geven.’

‘Je zult mogelijk niet sterven Charlie’, zei de veldprediker, ‘maar kan ik iets voor je doen, voor het geval je de operatie toch niet overleeft?’

‘Graag’, zei hij, ‘ik heb nog één wens. Onder mijn kussen ligt een Bijbeltje, waarin ik het adres van mijn moeder geschreven heb. Wilt u het haar toesturen, wanneer ik er niet meer ben en haar schrijven, dat vanaf het ogenblik dat ik mijn geboorteplaats verliet, er niet één dag voorbijgegaan is dat ik niet uit Gods Woord gelezen heb. Gedurende lange marsen, zelfs op het slagveld en ook hier in het hospitaal, heb ik daartoe nog altijd gelegenheid gezocht en gehad.’

‘Heb je nog wat anders op het hart mijn jongen?’ vroeg de veldprediker. Een ogenblik dacht Charlie na en toen zei hij: ‘Ja, toch nog iets. U zou mij een groot genoegen doen met een brief te schrijven aan de leider van de Sandstreet zondagschool in Brooklijn. U moet dan daarin laten weten dat ik de goede woorden en raadgevingen, die hij mij op de zondagschool gaf, niet vergeten heb. Dat ik dankbaar ben voor zijn vele gebeden, die hij tot God gedaan heeft, ook voor mij. Die hebben mij begeleid in al de gevaren gedurende de veldslagen en toen ik zwaar gewond werd en meende dat ik sterven zou. Toen heb ik nog tot God gebeden of Hij mijn lieve oude leermeester zegenen wilde en hem ook nog voor anderen tot een zegen wilde stellen.’

Stervende liefde

Daarna keerde hij zich tot mij, die van dit gesprek getuige was geweest en zei: ‘Dokter, ik ben nu gereed en ik beloof u dat ik gedurende de operatie niet eenmaal kreunen zal, als u mij geen narcose zult toedienen.’ Ik voldeed dus aan zijn verzoek, maar had niet de moed om hem nu direct te opereren. Ik ging eerst naar mijn eigen kamer om mijzelf te versterken door een opwekkingsdrank.

Een kwartier later lag Charlie Coulson op de operatietafel. Toen ik begon en hem door zijn vlees sneed, hoorde ik geen geluid, maar toen ik mij de instrumenten liet aanreiken

om door het beenderenstelsel te zagen, nam hij de punt van het laken in zijn mond. Alles wat ik tijdens de uiterst pijnlijke bewerking van hem hoorde, waren de woorden: ‘O Heere Jezus, lieve Heiland blijf dicht, heel dicht bij mij!’

Een raadsel

Ik kon de daarop volgende nacht niet slapen, want steeds zag ik die zachte blauwe ogen van deze jongen held op mij gericht. En de woorden: ‘O Heere Jezus, lieve Heiland, blijf heel dicht bij mij!’ klonken mij steeds in de oren.

Toen de klok één uur sloeg, kon ik het in bed niet meer uithouden. Ik stond op en ging naar de ziekenzaal, iets wat ik voordien nog nooit gedaan had, zonder dat ik uitdrukkelijk voor een ernstige patiënt geroepen werd. Maar mijn begeerte om dezen jongen nog eens te zien was zó groot, dat ik zonder geroepen te zijn de zaal van de geopereerde soldaten bezocht.

De soldaat die zaalwacht had deelde mij direct mee, dat er zestien van de zwaar gewonde soldaten na mijn vertrek overleden waren en naar het lijkenhuis waren gebracht.

‘Hoe gaat het met Coulson?’ was mijn eerste vraag. ‘Hij slaapt zo rustig als een kind, dokter’ was zijn antwoord. Toen ik bij zijn bed kwam vertelde mij de verpleegster, dat om ongeveer 9 uur, de veldprediker met twee leden van de Christelijke Jongeren vereniging een rondgang door het hospitaal hadden gemaakt, om de zieken voor te lezen en geestelijke liederen te zingen. De veldprediker had toen geknield bij het bed van Coulson en een hartroerend gebed tot God in de hemel gedaan. Daarna hadden ze samen met de twee jongens, het bekende lied *Jezus, Heiland van mijn ziel* gezongen. Charlie had ook zachtjes meegezongen.

Ik stond hier voor een raadsel! Hoe was het mogelijk, dat iemand die zulke pijnen te doorstaan had, in staat was om te zingen!

Mijn beste Vriend, een Jood!

Vijf dagen na de operatie werd ik aan het bed van de dappere jongen geroepen. Die dag hoorde ik voor het eerst in mijn leven, uit den mond van Charlie Coulson, het evangelie verkondigen. ‘Dokter,’ zei hij ‘mijn uur is aangebroken, dat ik geloof de zon, niet nog eens te zien opgaan. Maar God zij dank, ik ben bereid om heen te gaan. Voor dat ik opgeroepen word, wil ik u nog eens met heel mijn hart dank zeggen voor al uw goedheid en liefde aan mij bewezen. Dokter, u bent een Jood nietwaar? En u gelooft niet aan Jezus. Maar zou u niet hier willen blijven om er getuige van te zijn, hoe ik tot het laatste ogenblik op Hem, mijn Heiland vertrouwen kan?’

Ik probeerde te blijven, maar ik was er niet toe in staat. Ik, die de dood reeds zo dikwijls in allerlei gedaanten onder ogen had gezien, miste de moed een jonge man te zien sterven, die zó gelukkig was in de liefde tot Hem, Die ik als Jood van mijn kinderjaren al haatte. Dus verliet ik daarom de ziekenzaal.

Na ongeveer twintig minuten kwam de zaalwacht om mij te zoeken en hij vond mij in mijn kamer. Ik zat daar met mijn hoofd in mijn handen. Hij had de dringende vraag: ‘Dokter, Coulson wil u spreken.’ Eigenlijk tegen mijn zin in volgde ik de zaalwacht, om de arme jongen nog eens te zien en hem met een laatste, liefdevol woord toe te spreken. Maar ik was vast besloten om mij door niet één van zijn woorden, voor zover ze in verband stonden met Jezus, te laten beïnvloeden.

Toen ik bij zijn bed kwam zag ik direct dat zijn einde dichtbij was. Hij gaf mij de hand en sprak: ‘Dokter, ik heb u lief, omdat u een Jood bent, want mijn beste Vriend Die ik ooit

vond was óók een Jood.’

Ik was erg benieuwd en vroeg direct: ‘Wie was dat dan?’

Zijn resoluut antwoord was: ‘Jezus Christus, tot Wie ik ook u graag zou brengen, vóór ik sterf. Beloof me, dat, wat ik u nu wil zeggen nooit vergeten zult?’

Toen ik hem die belofte gegeven had ging hij verder: ‘Voor vijf dagen, toen u bezig was om mijn arm en been af te zetten, heb ik tot Jezus Christus gebeden of Hij u bekeren wilde!’

Deze woorden drongen door tot in het diepst van mijn hart. Ik kon het niet begrijpen dat hij, toen ik hem noodgedwongen de ondragelijkste pijnen veroorzaakte, alles om zich heen kon vergeten, om slechts aan zijn Heiland en mijn onbekeerde ziel te denken. Alles wat ik hem toen antwoordde was: ‘Ja, mijn jongen, het zal alles goed worden!’

Met deze woorden verliet ik hem. Twaalf minuten later was hij ingesluimerd en bij de Heere Jezus, zijn Verlosser.

Zijn woorden niet kwijt geraakt

Tijdens de oorlog stierven er honderden soldaten in mijn hospitaal, maar bij één ben ik mee geweest om hem te begraven. Die éne was Charlie Coulson, de jonge trommelslager. Ik had zijn stoffelijk overschot in een nieuw uniform laten kleden en hem in een officierskist laten leggen, die met de vlag van de Verenigde Staten bedekt was.

De woorden van deze stervende jongen hadden een diepe indruk op mij gemaakt. Ik was in die tijd rijk aan geld en goed, maar ik had mijn vermogen tot op de laatste cent er voor over gehad, indien ik daarmee zo gelukkig had kunnen worden zoals hij. Maar ik ben er later achter gekomen dat dit kostelijk deel niet met geld gekocht kan worden.

Maanden lang kon ik de woorden van de stervende jongen niet kwijt raken. Zij klonken mij overal waar ik was in de oren. Maar de beste indrukken verdwijnen uiteindelijk in deze woelige wereld. Ik ging met niemand anders om dan met wereldse vrienden en zo gingen deze gevoelens uiteindelijk langzaam over, voor andere, geheel tegenstrijdige indrukken. Toch bleven ze in het diepst van mijn ziel bewaard, totdat zij op een bestemde tijd, met nieuwe kracht in mij zouden ontwaken.

Jaren lang worstelde ik tegen Christus met al de haat van een orthodoxe Jood. Toen bracht de God van oneindige barmhartigheid mij in aanraking met een gelovige kapper, die een nieuw instrument werd in Zijn hand.

Herinnering bij de kapper

Op het einde van de oorlog werd ik naar Calvestan in Texas gezonden, als geneeskundig inspecteur, om daar een hospitaal te openen. Op zekeren dag reisde ik naar Washington, terug komende van een inspectietocht, bleef ik enkele uren te New-York.

Na het middageten ging ik naar de kapper. Toen ik daar binnen kwam werd ik direct getroffen door verschillende voorstellingen uit de Bijbel, die aan de wand hingen. Nauwelijks had de kapper zijn scheermes in handen, of hij begon met mij over Jezus te spreken. Hij deed dit zo aantrekkelijk, dat ik wel naar hem moest luisteren. Onwillekeurig moest ik denken aan jaren terug en het was voor mij of ik opnieuw zat aan het sterfbed van Charles Coulson.

Zelfs toen ik helemaal klaar was en reeds betaald had, wist de kapper niet van op te houden. Hij zei o.a.: ‘Steeds als ik een Israëliet ontmoet moet ik met hem over Jezus spreken, ik kan niet anders. Hij is mijn beste Vriend en ik zou zo begeren, dat Hij ook uw eigendom werd, zowel voor dit, als voor het volgende leven.’

Ik bedankte de man voor zijn goede woorden en voegde er ironisch aan toe: ‘Er bestaat

beslist weinig gevaar, dat ik ooit een christen word.’ Maar de kapper antwoordde: ‘Toch verzoek ik u dringend, mij met enkele regels te laten weten, indien God mijn gebed, voor uw behoud, verhoort.’ Dit beloofde ik, maar ik kon toen niet vermoeden, dat God in Zijn genade reeds twee dagen later het gebed van de kapper zou verhoren. Ik kende immers die God van liefde niet, de Vader van onze Heere Jezus Christus!

Onverschillig nam ik afscheid, maar gevoelde spoedig dat mijn ziel nu reeds onder een diepe indruk van zijn woorden was.

Ontwaakt, gij die slaapt

Enkele uren later zat ik in de trein en probeerde om wat te slapen, maar het was mij onmogelijk om rustig te blijven zitten. Het was of ik tussen twee vijanden zat. Aan één kant de kapper, die met mij over Jezus had gesproken en aan de andere kant, de jonge trommelslager, die mij geleerd had hoe men met Hem, rustig kon sterven. Toch haatte ik Hem uit het diepst van mijn ziel en had een diepe afkeer van Hem, van mijn prilste jeugd af. Zijn Naam was mij een gruwel.

Maar ik kon op dit ogenblik de diepe indrukken in mijn ziel gedrukt, niet verdrijven. Altijd weer werd in mijn binnenste de Naam van Jezus genoemd, niet door mij, maar door een ander. Ik wist niet dat het de stem van de Heilige Geest was, die daar in de stille eenzaamheid zacht tot mij fluisterde. Onrustig en diep bewogen was ik de hele reis.

Toen ik na een reis van vijf uur te Washington uitstapte, hoopte ik daar in mijn werk spoedig afleiding te vinden. Ik kocht direct een krant, waarbij mijn aandacht allereerst getrokken werd naar een aankondiging van een godsdienstige samenkomst. Ik moest dit lezen en direct hoorde ik weer die stem vanbinnen: ‘Ga daarheen!’ Daarnaar toe gaan? Nog nooit had ik op een dergelijke plaats mijn voeten gezet.

Naar de kerk

Voor ik goed wist wat ik deed, had ik de kerk reeds opgezocht. Er kwam iemand naar mij toe, aandachtig kijkend naar de gouden onderscheidingen op mijn uniform, die mij een plaats gaf tegenover de preekstoel.

Toen de predikant, dr. E. Rankin, het woord nam, móest ik wel luisteren. Kende die man mij?

Steeds richtte hij zijn ogen op mij en het was of hij bij elke ernstige vermaning, zijn vinger naar mij uitstak. Dit verwekte mijn hoogste verbazing, maar ook dat de man in dezelfde geest sprak als jaren geleden mijn stervende vriend, de trommelslager en enkele uren geleden de kapper.

Ik wilde mijn ontroering niet laten merken en deed mijn best om een onverschillige houding aan te nemen. Kon ik maar ongemerkt naar buiten komen, want het was of alle ogen op mij gericht waren.

Uiteindelijk kwam ik zó onder de indruk, dat ik mijn aandoening niet langer meer meester kon blijven en de tranen liepen over mijn wangen. Maar gelukkig was nu ook de samenkomst geëindigd.

Ongemerkt wilde ik wegsluipen, maar bij de uitgang greep een bejaarde dame, mevrouw Young mij vast. Zij sprak mij aan als volgt: ‘Ik zie dat u een officier bent in het leger. Heel de avond heb ik u gadegeslagen en ik smeed u deze plaats niet te verlaten, want ik geloof dat er een werk Gods in u plaatsgrijpt. Hij heeft u hier heengebracht, opdat u de Zaligmaker zou vinden. U zoekt, maar hebt Hem nog niet gevonden.’

Toen antwoordde ik haar: ‘Mevrouw, ik ben een Jood.’ Ze zei: ‘O, dat is niets mijnheer, want de Heere Jezus is een Zaligmaker voor alle zondaren. Hij is gestorven voor Joden en

heidenen. Ik heb in Hem zó'n machtige Zaligmaker gevonden, zó groot in liefde, dat ik de vaste overtuiging heb, dat Hij ook een Jood tot bekering kan brengen. Wilt u mij beloven, dat u voordat u naar bed gaat de Heere Jezus zult aan roepen?' 'Mevrouw,' hernam ik, 'ik beloof u dat ik zal bidden tot mijn God, de God van Abraham, Izaäk en Jakob.' Toen verliet ik de kerk.

Wie is Jezus?

Toen ik naar huis liep waren mijn gedachten als vanzelf bij alles ik gehoord had. Hoe is het mogelijk, dacht ik, dat deze Christenen zo'n belang stellen in mensen die zij niet kennen. Zouden die miljoenen Christenen, die gedurende al de eeuwen geleefd hebben en gestorven zijn in het volle vertrouwen op hun Christus, zich dan allen hebben bedrogen? En wij, Joden, hier en daar in een klein getal verspreid, zouden wij alléén de waarheid bezitten?

Wat bewoog die jonge trommelslager op zijn smartelijk sterfbed, om nog aan de redding van mijn ziel te denken? Hij vergat zichzelf uit liefde tot mij. Wonderlijke liefde! En die kapper en de prediker van zo-even en die dame! Ook niets anders dan liefde, liefde, liefde voor Jezus drong die allen.

Maar, zoo klonk het dan weer in mijn binnenste: Ook jouw eigen vader en moeder hadden je lief, maar zij hebben geleerd Jezus te haten, als een verleider en slechts één God te erkennen.

Ik móest nu weten wat de waarheid was, zo mogelijk nog deze avond. Als die Christus werkelijk bestond, zou ik niet naar bed gaan, voor ik Hem gevonden had en met nog meer haast liep ik naar huis.

Diepe verslagenheid

Toen ik thuis kwam, vroeg mijn vrouw waar ik geweest was. Zij merkte dat ik heel opgewonden was en ik durfde haar, die zoals ik een strenge Joodse opvoeding genoten had, over niets te spreken.

Ik zei: 'Vrouw, laat mij voor vanavond met rust, ik ben bezig met een hele belangrijke zaak en kan niets hebben vanavond.'

Direct ging ik naar mijn studeerkamer, deed de deur op slot en begon te bidden. Volgens gewoonte bleef ik echter in staande houding, met mijn gezicht naar het oosten gekeerd. Maar ach, hoe meer ik bad, hoe meer mijn onrust toenam. Nog nooit had ik mij in zo'n toestand van diepe verslagenheid bevonden. Mijn gebed bracht mij geen verlichting en de gedachte kwam in mij op, om mijn knieën voor God te buigen. Dat mocht ik echter als orthodoxe Jood niet doen. Het zou dus voor het eerst een toegeven zijn aan de leer van de Heere Jezus, Die immers niets minder dan een verleider was, volgens het onderwijs, dat ik ontvangen had. Ik zweette van angst, hoewel het buitengewoon koud was in het niet verwarmde vertrek.

Waardeloze tekens en een waardevol Teken

Daar aan den muur hingen mijn amuletten. Mijn oog viel er op. Van mijn dertiende jaar had ik geen ogenblik verzuimd, ze bij mij te dragen, behalve op de sabbat of op de feestdagen. Ik hield er oprecht van.

Ook nu nam ik ze in mijn hand. Het zijn perkamenten bandjes, waarop gedeelten uit de vijf boeken van Mozes te lezen staan.

Mijn oog viel op het tiende vers van Genesis 49, waarin over Silo gesproken wordt, aan Wie alle volkeren zullen gehoorzaam zijn. Ook andere teksten, die ik dikwijls gelezen en overdacht had kwamen mij met kracht voor de geest.

De eerste was Micha 5 vers 1: *'En gij, Bethlehem Efratha, zijt gij klein om te wezen*

onder de duizenden van Juda? Uit u zal Mij voortkomen, Die een Heerser zal zijn in Israël, en Wiens uitgangen zijn vanouds, van de dagen der eeuwigheid.'

De andere is de welbekende prediking van Jesaja 7 vers 14: *'Daarom zal de Heere Zelf ulieden een teken geven: Zie een maagd zal zwanger worden, en zij zal een Zoon baren, en Zijn Naam IMMANUÉL heten.'*

Deze woorden maakten nu zó'n indruk op mij, dat ik uitriep: 'O, eeuwige God van Abraham, Izaäk en Jakob! U weet, dat ik in deze zaak oprecht sta voor Uw aangezicht; zo Jezus Christus werkelijk de Zoon van God is, openbaar het mij dan nog dezen nacht en ik zal Hem als de Messias erkennen.'

Nauwelijks had ik deze woorden uitgesproken, of ik wierp mijn gebedsriemen in de hoek van de kamer en ineens lag ik geknield op dezelfde plaats waar ze lagen. Nooit zal ik vergeten dat eerste gebed, dat ik opzond tot de Heere Jezus: 'O Heere Jezus Christus, riep ik uit, 'indien U werkelijk de Zoon van God, de Zaligmaker bent, indien U de Messias bent die de Joden verwachten, indien u zondaren het hart kunt veranderen, o bekeer mij dan, want ik ben een zondaar en ik beloof, dat ik U al de dagen van mijn leven zal dienen.'

Een veelheid van gedachten

Ik zocht dus op dat ogenblik met Jezus een overeenkomst te sluiten, waarbij ik beloofde Zijn wil te doen, als Hij die van mij deed. Ik wist toen nog niet beter en verstond niet, dat al het werk in de ziel van de zondaar Zijn werk is, dat Hij uit genade in ons werkt. Gedurende een half uur bleef ik geknield liggen, waarbij het zweet mij van alle kanten uitbrak. Het was een vreselijke angst waar ik in was omdat de gewenste verandering niet kwam.

Eindelijk stond ik op en toen kwam de gedachte in mij op dat ik reeds veel te ver was gegaan met mij voor Jezus te buigen. Waarom de God van Abraham, Izaäk en Jakob niet de eer gegeven en Hem alléén? Hoe meer ik redeneerde, hoe angstiger ik werd.

Voor ik het goed bedacht lag ik weer in dezelfde hoek van de kamer, op mijn knieën. Ik kon echter geen woord uitbrengen. Ik verlangde Jezus Christus te kennen, zo Hij werkelijk de Messias was.

Verschillende uren bleef ik in deze toestand waarbij het intussen 2 uur in de nacht geworden was. Toen was het mij of er een lichtstraal in de duisternis doordrong. De Zaligmaker van zondaren werd mij begeerlijk. Het licht werd groter en het was mij of de schellen van de ogen vielen en eindelijk zag ik Hem in al Zijn heerlijkheid.

Weer boog ik mij voor Hem neer en als de nevel voor de doorbrekende zon verdween al mijn twijfel en ik begon God te loven en te prijzen, want een tot nu toe ongekende vreugde, een buitengewoon geluk overstroomde mijn ziel. Mijn zondelast ontviel me al in een ogenblik en ik gevoelde dat dit de bekering was, die ik zocht en die nu werkelijkheid voor mij werd.

Toen kwam de uitdrukking van de apostel Paulus tot het volle recht: *'Dat in Christus Jezus, noch voorhuid, nog besnijdenis enige kracht heeft, maar alleen een nieuw schepsel.'*

Een teleurstelling

Met onbeschrijfelijke vreugde in mijn ziel stond ik op, en haastte mij naar de slaapkamer. Ik maakte mijn vrouw wakker en riep uit: 'Ik heb de Messias gevonden!'

Maar ach, wat een teleurstelling! 'Wie hebt je gevonden?' vroeg ze op ijskoude toon. 'Jezus Christus, mijn Messias en Zaligmaker.' was mijn antwoord.

Zij gaf me geen antwoord meer, maar kort daarna verliet zij het huis en ging naar haar ouders.

Ik volgde haar niet, maar boog mijn knieën om mijn hart uit te storten voor de Zaligmaker Die ik gevonden had. Van nu af legde ik dagelijks mijn gebeden voor Zijn troon, om ook haar hart te openen en haar ogen te openen, zoals Hij bij mij gedaan had.

Korte tijd daarna werden ook mijn beide kinderen ontvoerd, hun werd op het hart gedrukt, dat ze mij voortaan geen vader meer mochten noemen, want door de verleider Jezus te aanbidden, is jullie vader even slecht geworden en net zo diep gezonken als de verleider zelf. Mijn hele familie verstootte mij en mijn eigen moeder schreef mij: 'Max, je bent mijn zoon niet meer.'

Vijf dagen later moest ik in opdracht van de chiruggeneraal uit Washington naar het westen toe, voor gouvernementszaken. Ik deed alle moeite om afscheid te kunnen nemen van mijn vrouw, maar zij weigerde elk gesprek. Vierenvijftig dagen lang hoorde ik niets van huis, hoewel ik bijna elke dag een brief zond. Altijd sprak ik daarin van het heerlijk evangelie. Later hoorde ik dat geen enkele brief opengemaakt werd. Ik hoopte en bad dat zij toch al was het maar één brief zou openen.

Maar Gods werk gaat door. Dit ging zo tot op een zekere dag mijn dochter droomde dat ik dood was. Die droom maakte zó'n indruk op haar, dat zij besloot om in het geheim de brief, die dezelfde dag van mij zou komen, te lezen. Zij wachtte de postbode op, nam de brief aan en ging er mee naar haar kamer.

Ze las de brief en de inhoud greep haar zó aan dat ze naar beneden snelde en mijn vrouw de brief liet zien en uitriep: 'O mama, kijk eens, kijk eens, een brief van vader. Ik heb vannacht gedroomd dat vader dood was en ik kon het nu niet nalaten de brief te openen. Toe mama, leest u hem ook eens.'

Weer verenigd

Aan dit verzoek voldeed mijn vrouw niet, maar ze nam de brief wel mee en gaf hem een verborgen plaats. 's Middags kon ze het niet nalaten om de brief te lezen en hoe meer ze las, hoe angstiger haar hart werd.

Uren zat ze alleen, onze dochter zag da zij steeds tot tranen bewogen was. Zij had geen rust meer en kwam zover dat ze op het laatste ook haar knieën boog. Er heeft toen veel in haar hart plaats gehad en uiteindelijk geloofde zij ook en haar hart kwam rust, door een ongekende vrede in haar ziel.

Daarna stuurde zij een telegram met als inhoud: 'Geliefde man, kom dadelijk. Ik dacht dat je dwaalde en dat ik gelijk had, maar nu weet ik beter. Jouw Heere Jezus is ook min Redder geworden. Deze nacht, om 11 uur heeft de Heere Jezus, toen ik voor Hem op de knieën lag, mijn hart aangeraakt.'

Iedereen zal begrijpen, hoe ik mij gevoelde. Met de eerste sneltrein ging ik naar Washington. Wat een weerzien! Maar, de ouders van mijn vrouw vervloekten nu ons beiden.

Tien dagen later was ook mijn dochter beslist in haar voornemen om Christus te volgen. De Heere God zette in Zijn grote zondaarsliefde Zijn werk voort.

Ook mijn zoon leerde na heel veel strijd en moeite, jaren daarna de Heiland kennen en gaf zich aan Hem over. Hij had zijn grootouders moeten beloven dat hij zijn ouders niet

meer erkende. Ook toe zijn moeder enkele jaren later stierf en zij hartelijk begeerde van haar zoon afscheid te nemen, werd dit niet toegestaan.

Hoewel hij dichtbij woonde, wilde hij toch ook niet op de begrafenis komen.

De trommellagers moeder

Achttien maanden na mijn bekering, op een samenkomst te Brooklyn, had ik nog een merkwaardige ontmoeting. Daar getuigde een oude dame, hoe haar zoon werd gewond in de slag van Gettysburg. Zij vertelde dat hij op zijn sterfbed, zich veel had bezig gehouden met zijn geneesheer, een Joods officier van gezondheid.

‘Het is voor mij een grote vreugde,’ zei ze, ‘als ik mijn zoon zal weerzien, in de hemelse vreugde bij Jezus.’

Nauwelijks had ik die woorden gehoord, of ik sprong op en riep uit: ‘Geliefde zuster, ik ben blij u te mogen zeggen dat het gebed van uw zoon verhoord is. Ik ben werkelijk die Joodse dokter, die uw zoon geopereerd heeft. Zijn gebed bracht mij en mijn gezin tot de Heiland. Ja, Gode zij dank, Zijn Zaligmaker is ook Die van mij geworden!’

De jongste zoon

Doker Rossvally had echter geen rust. Zijn zoon was intussen naar Duitsland vertrokken, waar zijn grootouders woonden. Regelmatig schreef hij brieven, zowel naar de ouders als naar de verloren zoon. Van zijn moeder kreeg hij een brief terug die hem bitter teleur stelde, toen zij schreef: ‘Max, je bent niet langer onze zoon, wij treuren over je als over een dode en nu ontvang je de vloek van je moeder, Clara’.

Hoewel ze nooit antwoordde op mijn brieven, kreeg ik te horen dat het laatste woord dat ze uitsprak toen leven naar het einde ging, mijn eigen naam was, ‘Max’. En wie kan vertellen, maar in de laatste momenten van de trieste herinnering, wat er nog gebeurd is?

Na het overlijden van zijn ouders is dokter Rossvally in juli 1887 naar Duitsland gereisd om zijn zoon te zoeken. Na veertien jaar elkaar niet meer te hebben gezien, mochten zij elkaar ontmoeten. Ook de jonge Rossvally leefde niet meer gerust. Daarom werd het een ontmoeting waar de tranen niet ontbraken, ook van schaamte vanwege zijn opstelling bij de begrafenis van zijn moeder.

Omdat er ook een sterke betrekking lag om zijn zus te mogen ontmoeten, zijn vader en zoon naar Amerika terug gegaan. Op 15 augustus 1887 hebben broer en zus elkaar ontmoet.

Samen met zijn zus is hij toen naar het graf van zijn moeder geweest. Daar stond hij vol droefheid, om het verwaarlozen van zijn plichten tegenover zijn ouders. Mijn dochter schreef me diezelfde avond dat het hart van haar broer brak bij het graf van zijn moeder: ‘Lieve vader, ik dank God, mijn broer is onder diepe overtuiging van zonde; hij heeft volledig beseft hoe hij zijn plichten heeft verwaarloosd in het verleden, tegenover zijn vader, moeder en zus.’

In de weken die volgden is er met hem ook veel gebeurd. De gebeden van zijn vader en zijn zus werden verhoord. Ook hij mocht tot het geloof in Christus Jezus komen!

Dokter Rossvally is in oktober 1892, na een ernstig ziekbed, overleden.

Literatuur:

De stervende tambour, Veenendaal 1976

The Drummer Boy Een christelijke held van de Amerikaanse Oorlog

dr. M. L. Rossvally,

The Civil War, T. Rombotham Bison Books

